

**Arvamus 26/2025 Euroopa Komisjoni rakendusotsuse
eelnõu kohta, mis käsitleb määruse (EL) 2016/679 kohaselt
isikuandmete kaitse piisavust Ühendkuningriigis**

Vastu võetud 16. oktoobril 2025

Kommenteeritud kokkuvõte

22. juulil 2025 alustas Euroopa Komisjon protsessi, et võtta vastu rakendusotsuse eelnõu isikuandmete kaitse piisavuse kohta Ühendkuningriigis vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse (edaspidi „IKÜM“) artikli 45 lõikele 2. Käesoleva otsuse eelnõuga pikendatakse eelmise, 28. juuni 2021. aasta kaitse piisavuse otsuse teatud osade kehtivust detsembrini 2031.

Euroopa Komisjon taotles samal päeval Euroopa Andmekaitsekoostöökoogu (edaspidi „EAKN“) arvamust. EAKNi hinnang Ühendkuningriigi pakutava kaitse piisavuse kohta tehti otsuse eelnõu kontrollimise ja Euroopa Komisjoni esitatud dokumentide analüüsi alusel.

EAKN hindas nii otsuse eelnõus käsitletavate isikuandmete kaitse üldisi aspekte kui ka avaliku sektori asutuste juurdepääsu õiguskaitse ja riikliku julgeoleku eesmärgil EMPst Ühendkuningriiki edastatavatele isikuandmetele, sealhulgas EMPs üksikisikutele kättesaadavatele õiguskaitsevahenditele.

Samuti hindas EAKN, kas Ühendkuningriigi õigusraamistikus sätestatud kaitsemeetmed on kehtestatud ja tõhusad.

EAKN on selles tegevuses kasutanud peamise viitedokumentidena oma novembris 2017 vastu võetud IKÜMi piisavuse võrdlusalust (edaspidi „piisavuse võrdlusalus“) ning EAKNi soovitusi 02/2020 Euroopa oluliste tagatiste kohta jälgimismeetmete kontekstis.

EAKN tervitab Ühendkuningriigi ja ELi andmekaitseraamistiku jätkuvat ühtlustamist, vaatamata hiljutistele arengutele Ühendkuningriigi asjakohases õigusraamistikus. Selles kontekstis tõstetakse arvamuses esile mitu punkti, mis vajavad lisaanalüüsi, ning mõni küsimus, mida komisjon peaks lähiaastatel tähelepanelikult jälgima oma IKÜMi artikli 45 lõike 4 kohase järelevalvekohustuse raames.

EAKN märgib, et Ühendkuningriik tegi „päritud“ ELi üldises õigusraamistikus muudatusi, mis tulenevad 2023. aasta õigusaktist „Retained EU Law (Revocation and Reform) Act“ (edaspidi „jätkuvalt kohaldatava ELi õiguse seadus“), millega muu hulgas kaotatakse ELi õiguse üliluslikkuse põhimõte (koos mõne IKÜMi sätete tagatistega) ning kaotatakse ELi õiguse põhimõtete, sealhulgas põhiõiguste hartast tuleneva eraelu puutumatuse ja andmekaitse õiguse otsest kohaldamist. EAKN kutsub komisjoni üles selgitama ja üksikasjalikumalt hindama jätkuvalt kohaldatava ELi õiguse seadusega kaasnenud muudatusi ning nende mõju Ühendkuningriigi õigusraamistikule üldiselt ja konkreetsemalt selle andmekaitseraamistikule. EAKN leiab, et komisjon peaks seda valdkonda tulevikus tähelepanelikult jälgima.

EAKN märgib, et siseministrile anti uued volitused teha teatud juhtudel uude andmekaitseraamistikku muudatusi teiste õigusaktidega, mis nõuavad vähem parlamendi kontrolli, nt rahvusvahelise edastamise, automaatotsuste tegemise ja teabekomisjoni juhtimise küsimustes. EAKN kutsub komisjoni üles tooma lõplikus kaitse piisavuse otsuses esile valdkonnad, mida kavatakse hoolikalt jälgida, sest esineb risk, et Ühendkuningriigi teiste õigusaktidega tekib veelgi suurem lahknevus ELi andmekaitseõigusest.

EAKN täheldab muudatusi isikuandmete edastamist reguleerivates eeskirjades, eelkõige uues näitloetus elementidest, mida tuleks arvesse võtta kaitse piisavuse hindamisel, kuid mis ei sisalda olulisi elemente, mida käsitleti eelmisel Ühendkuningriigi kaitse piisavuse hindamisel¹. See kehtib nii

¹ i) kolmanda riigi eeskirjad, mis käsitlevad „avalikku julgeolekut, riigikaitset, riiklikku julgeolekut ja kriminaalõigust ning avalike ametiasutuste juurdepääsu isikuandmetele“, ii) kohtupraktika, iii) andmesubjektide tõhusate ja jõustatavate õiguste

Ühendkuningriigi isikuandmete kaitse üldmääruse (edaspidi „UK IKÜM“) alusel tehtavate kolmandatesse riikidesse suunatud andmeedastuste kui ka õiguskaitse eesmärgil töödeldavate andmete edastamise kohta. EAKN soovib komisjonil täpsustada hinnangut nende aspektide kohta ning jälgida selle uue kaitse piisavuse hindamise arengut ja tegelikku rakendamist.

EAKN kutsub komisjoni üles hindama üksikasjalikumalt teabevoliniku restruktureerimist nõukogu ning tegevjuhtkonda kuuluvate ja mittekuuluvate liikmete ametisse nimetamise ja ametist vabastamise eeskirju. Samuti kutsub EAKN üles komisjoni esitama üksikasjalikumalt teavet teabevoliniku hiljutise konsultatsiooni kohta, mis toimus pärast kõnealust otsuse eelnõu, et võtta kaebuste menetlemisel kasutusele uus triaazisüsteem. EAKN kutsub komisjoni üles jälgima kõiki neid muudatusi pärast nende jõustumist. Kuigi EAKN märgib positiivselt teabevoliniku läbipaistvuspoliitikat ning tema õiguskaitsetegevuse statistiliste ja analüütiliste andmete kättesaadavust, kutsub ta komisjoni üles andma üksikasjalikuma hinnangu parandusmeetmete kohaldamisele, sanktsioonide tõhususele ja mõjutatud isikutele ettenähtud õiguskaitsevahenditele Ühendkuningriigi andmekaitseraamistikus ning jälgima nende kohaldamist.

EAKN peab väga oluliseks hinnata laiendatud riikliku julgeoleku erandeid õiguskaitseraamistiku alusel ning jälgib eriti tähelepanelikult kõiki erandeid proportsionaalsuse põhimõttest ja nõudest töödelda isikuandmeid õiguspärasel eesmärgil. Samuti tuleks ettevaatlikult käsitleda kõiki järelevalveasutuste volituste erandeid. Hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata üksnes juhul, kui see on vajalik ja vastab liidu tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi, võttes arvesse proportsionaalsuse põhimõtet. EAKN kutsub komisjoni üles täiendama oma hinnangut lõplikus kaitse piisavuse otsuses ja jälgima eriti tähelepanelikult õiguskaitseasutustele kehtivate riikliku julgeoleku erandite praktilist rakendamist.

EAKN märgib, et õiguskaitseasutuste töötlemistoimingud võivad teatud asjaoludel kuuluda riikliku julgeolekuasutuste poolt isikuandmete töötlemisel tavaliselt kohaldatavate eeskirjade reguleerimisalasse. Sellega seoses tuleks erilist tähelepanu pöörata sellele, et riikliku julgeoleku eesmärgil toimuva töötlemise andmekaitsekorda ei laiendataks kontekstidele, mis ei ole seotud riigi tasandiga. EAKN kutsub komisjoni üles jälgima, kas kvalifitseeruvad pädevad asutused suudavad selgelt eristada töötlemise eri eesmäärke, et järgida vastavat õigusraamistikku.

EAKN väljendab heameelt Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingu raames antud selgituste üle, mis tagavad täiendava õigusselguse. Samal ajal tuleb EAKN meelde vajadust parandada selliste kaitsemeetmete taset, mis on sätestatud ELi–USA raamlepingus, milles sätestatud eraelu puutumatuse ja andmekaitse kaitsemeetmed on lisatud Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingusse. Üldiselt leiab EAKN, et on vaja selgitada komisjoni hinnangut Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingule ning mis tahes võimalikku mõju kaitsetasemele. EAKN kutsub komisjoni üles jätkuvalt käsitlema Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingut oma tulevastes hindamistes ja läbivaatamistes.

Nagu hiljuti märgiti arvamuses 05/2024, peab EAKN krüptimist isikuandmete ja elektroonilise side turvalisuse ja konfidentsiaalsuse tagamisel hädavajalikuks. 2016. aasta uurimisvolituste seaduse kohased tehnilise suutlikkuse teatised, mis kohustavad ettevõtteid tagama suutlikkuse eemaldada valitsuse taotlusel krüptimine, tekitavad süsteemseid nõrkusi ning ohustavad otseselt elektroonilise side terviklust ja konfidentsiaalsust. Sellistele muudatustele tuleb pöörata tähelepanu kaitse piisavuse

ning haldus- ja õiguskaitsevahendite olemasolu, mida isikuandmete edastamise aluseks olevad andmesubjektid võivad tegelikult kasutada, ning iv) üks või mitu sõltumatut järelevalveasutust.

otsuses, eriti arvestades IKÜMi artikli 45 lõike 2 punkti a, mis nõuab mitte ainult ametlikult koostatud õigusraamistiku, vaid ka selle rakendamise hindamist, ning neid tuleks jälgida.

EAKN märgib, et 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seadusega kehtestati konkreetne kord suurte isikuandmekogumite säilitamiseks ja uurimiseks, mille korral isikuandmetega seotud isikud „ei saa eeldada või saavad eeldada ainult vähesel määral, et nende eraelu puutumatus on tagatud“. EAKN peab vajalikuks saada lisaselgitusi vastavate muudatuste kohta, eelkõige seoses mõistetega „üksikload“ ja „kateooriaload“. Lisaks kutsub EAKN komisjoni üles hoolikalt jälgima, kuidas tegelikult rakendatakse mõistet „eraelu puutumatusega seotud mõistlik ootus on väike või puudub“.

Sisukord

1.	SISSEJUHATUS	7
1.1.	Komisjoni otsuse eelnõu kohaldamisala	7
1.2.	EAKNi arvamuse käsitusala.....	8
1.3.	Ühendkuningriigi õigusraamistiku arengud	8
1.4.	Üldised märkused ja probleemid	10
1.4.1.	Ühendkuningriigi võetud rahvusvahelised kohustused	10
1.4.2.	Siseministri volitused teha andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduses muudatusi teiseste õigusaktide kaudu.....	10
2.	Isikuandmete kaitse üldaspektid.....	11
2.1.	Tunnustatud õigustatud huvid	11
2.1.1.	Üldised tähelepanekud.....	11
2.1.2.	Avalikustamine artikli 6 lõike 1 punktis e kirjeldatud töötlemise eesmärgil.....	11
2.2.	Üksikisikute õigused	12
2.2.1.	Andmetega tutvumise õigus	13
2.2.2.	„Sisserände erandi“ kaitsemeetmed.....	13
2.3.	Andmete edasisaatmise piirangud	14
2.4.	Automaatotsuste tegemine	15
2.4.1.	Automaatotsuste tegemine ja inimosalus.....	16
3.	Menetlus- ja õiguskaitsemehhanism.....	16
3.1.	Järelevalve ja õiguskaitse	16
3.1.1.	Sõltumatu järelevalve.....	16
3.1.2.	Õiguskaitse, sealhulgas sanktsioonid	17
4.	JUURDEPÄÄS EUROOPA LIIDUST EDASTATUD ISIKUANDMETELE JA NENDE KASUTAMINE ÜHENDKUNINGRIIGI AMETIASUTUSTE POOLT.....	19
4.1.	Ühendkuningriigi avaliku sektori asutuste juurdepääs andmetele ja nende kasutamine kriminaalõiguskaitse eesmärgil	19
4.1.1.	Õiguslikud alused ja kohaldatavad kaitsemeetmed	20
4.1.1.1.	Uurimisvolitused õiguskaitse eesmärgil.....	20
4.1.1.2.	Riikliku julgeoleku erandid õiguskaitseasutustele.....	20
4.1.2.	Ühendkuningriigi luureasutuste ja õiguskaitseasutuste kaasvastutavad töötajad.....	22
4.1.3.	Andmetega tutvumise õigus	23
4.1.4.	Edasisaatmine.....	23

4.1.4.1.	Uus andmekaitse hindamine.....	23
4.1.4.2.	Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti leping	24
4.1.5.	Järelevalve ja õiguskaitse	25
4.2.	Ühendkuningriigi ametiasutuste juurdepääs ja nendepoolne kasutamine riikliku julgeoleku eesmärkidel	26
4.2.1.	Tehnilise võimekuse teadete kasutamine.....	27
4.2.2.	Õiguslikud alused ja kohaldatavad kaitsemeetmed.....	28
4.2.3.	Järelevalve ja õiguskaitse	29
5.	otsuse eelnõu läbivaatamine, kestus ja uuendamine	30

Euroopa Andmekaitsekohtu,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 (füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta; edaspidi „isikuandmete kaitse üldmäärus“ või „IKÜM“) artikli 70 lõike 1 punkti s,

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingut, eriti selle XI lisa ja protokolli nr 37, mida on muudetud EMP ühiskomitee 6. juuli 2018. aasta otsusega nr 154/2018,²

võttes arvesse töökorra artiklit 12 ja artiklit 22,

ON VASTU VÕTNUD JÄRGMISE ARVAMUSE:

1. SISSEJUHATUS

1.1. KOMISJONI OTSUSE EELNÕU KOHALDAMISALA

1. 22. juulil 2025 küsis Euroopa Komisjon (edaspidi „komisjon“) EAKNi arvamust rakendusotsuse eelnõu kohta, millega muudetakse komisjoni 28. juuni 2021. aasta rakendusotsust (EL) 2021/1772, mis käsitleb IKÜMi kohaselt isikuandmete kaitset Ühendkuningriigis (edaspidi „otsuse eelnõu“). Otsuse eelnõus järeltas komisjon, et Ühendkuningriik tagab IKÜMi kohaldamisalas jätkuvalt Euroopa Liidust Ühendkuningriiki edastatavate isikuandmete kaitse piisava taseme.
2. EAKN märgib, et selle otsuse eelnõuga pikendatakse kuue aasta võrra komisjoni 28. juuni 2021. aasta rakendusotsuse (EL) 2021/1772 (isikuandmete kaitse kohta Ühendkuningriigis) (edaspidi „eelmine Ühendkuningriigi kaitse piisavuse otsus“) kehtivust; see otsus pidi aeguma 27. juunil 2025 (aegumisklausel). Eelmist Ühendkuningriigi kaitse piisavuse otsust pikendati 24. juunil 2025 otsusega (EL) 2025/1225 kuue kuu võrra kuni 27. detsembrini 2025, et Ühendkuningriik saaks viia lõpule oma andmekaitsereformid³.
3. Otsuse eelnõus hindas komisjon, „kas järeltas, et Ühendkuningriik tagab piisava kaitsetaseme, on faktiliselt ja õiguslikult põhjendatud, võttes arvesse arenguid pärast Ühendkuningriigi kaitse piisavuse eelmise otsuse vastuvõtmist“.
4. Komisjon keskendus oma hinnangus Ühendkuningriigi andmekaitse õigusaktide uutele arengutele, eelkõige neile, mis kehtestati 2025. aasta andmete kasutamise ja juurdepääsu seadusega. Komisjon võttis eelkõige arvesse Ühendkuningriigi kaitse piisavuse eelmise otsuse põhjenduses 281 loetletud elemente, mis kõik esitati otsuse eelnõus.
5. EAKN mõnab, et hindamisel tuleks peamiselt keskenduda Ühendkuningriigi õigusaktide kõigile uutele asjakohastele arengutele ja elementidele, mida rõhutati eelmises Ühendkuningriigi kaitse piisavuse otsuses, kuivõrd hinnatakse kõiki IKÜMi artikli 45 lõikes 2 sätestatud elemente. Seetõttu sooviks EAKN, kui komisjon selgitaks oma lõplikus kaitse piisavuse otsuses selge sõnaga, kas hinnati kõiki IKÜMi

² Kõiki selle arvamuse viiteid liikmesriikidele tuleb mõista kui viiteid EMP liikmesriikidele.

³ EAKN andis taotluse alusel välja arvamuse 06/2025 IKÜMi ja õiguskaitse direktiivi kohaste Euroopa Komisjoni rakendusotsuste (mis käsitlesid isikuandmete kaitse piisavust Ühendkuningriigis) pikendamise kohta.

artikli 45 lõikes 2 loetletud elemente, et järeldada, et Ühendkuningriigi üldine õigusraamistik tagab jätkuvalt Euroopa Liidust Ühendkuningriiki edastatavate isikuandmete kaitse piisava taseme. EAKN sooviks ka komisjonilt selgitust, et ta hindab neid elemente pidevalt oma järelevalveülesande raames.

1.2. EAKNI ARVAMUSE KÄSITLUSALA

6. EAKN peaks esitama komisjonile sõltumatu arvamuse kolmanda riigi andmekaitse taseme piisavuse hindamiseks⁴ ning tuvastama piisavusraamistiku puudused, kui neid on, ja püüdma teha ettepanekud nende kõrvaldamiseks⁵. Ühendkuningriigi erilise olukorra tõttu täiendab uus kaitse piisavuse otsus 2021. aasta kaitse piisavuse otsust, mis jääb kehtima nende osade suhtes, mida selles otsuse eelnõus konkreetselt ei käsitleta. Nagu ka käesolev arvamus, tugineb EAKN oma arvamusele 14/2021⁶ ja täiendab seda. Tulemusena on EAKNi analüüs ja kommentaarid tema eelmises arvamuses Ühendkuningriigi eelmise kaitse piisavuse otsuse kohta üldiselt endiselt asjakohased.
7. Eelöeldut arvesse võttes on EAKN keskendunud oma märkustes otsuse eelnõus esitatud valitud punktidele, eelkõige kui on vaja täiendavaid selgitusi, lisateavet või Euroopa Komisjoni tulevast järelevalvet.
8. EAKN märgib ka, et määruse (EL) 2018/1725⁷ artiklite 47 ja 94 kohaselt võivad Euroopa Liidu institutsioonid, organid ja asutused edastada isikuandmeid kolmandale riigile, territooriumile, sektorile või rahvusvahelisele organisatsioonile, mille on Euroopa Komisjon IKÜMi artikli 45 lõike 3 alusel tunnistanud piisavat kaitsetaset tagavaks, kui edastamine toetab üksnes vastutava töötleja pädevusse kuuluvaid ülesandeid, ilma et selleks oleks vaja täiendavat luba. EAKN kutsub komisjoni üles meenutama seda õiguslikku võimalust lõpliku kaitse piisavuse otsuse põhjendustes.

1.3. ÜHENDKUNINGRIIGI ÕIGUSRAAMISTIKU ARENGUD

9. Nagu selgitatakse otsuse eelnõus⁸, kavatses Ühendkuningriik pärast väljaastumislepingus⁹ kokkulepitud rakendusperioodi lõppu 31. detsembril 2020 võtta kasutusele uue andmekaitsekorra, mis erineks ELi õigusraamistikust. Ühendkuningriik on kehtestanud oma kehtivas andmekaitseraamistikus piiratud muudatused, eelkõige andmete kasutamise ja juurdepääsu seadusega.
10. Lisaks andmekaitsele on üks olulisemaid muudatusi Ühendkuningriigi õigusraamistikus alates Ühendkuningriigi kaitse piisavuse eelmise otsuse vastuvõtmisest seotud „päritud“ ELi üldise õigusraamistikuga (jätkuvalt kohaldatav ELi õigus), st õigusnormidega, mis on lõimitud

⁴ Vt IKÜMi artikli 70 lõike 1 punkt s.

⁵ Vt artikli 29 tööühm, „Adequacy Referential“, 2. peatükk „Procedural aspects for adequacy findings under the GDPR“, vastu võetud 28. novembril 2017, viimati muudetud ja vastu võetud 6. veebruaril 2018, WP254 rev.01 (heaks kiitnud EAKN, vt <https://edpb.europa.eu/our-worktools/general-guidance/endorsed-wp29-guidelines>); (edaspidi „IKÜMi piisavuse võrdlusalus“).

⁶ Arvamus 32/2021 Euroopa Komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, mis käsitleb määruse (EL) 2016/679 kohaselt isikuandmete kaitse piisavust Ühendkuningriigis, vastu võetud 13. aprillil 2021, https://www.edpb.europa.eu/system/files/2021-04/edpb_opinion142021_ukadequacy_gdpr.pdf_en.pdf.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39).

⁸ Vt otsuse eelnõu põhjendus 2.

⁹ Rakendusperiood on Ühendkuningriigi väljaastumislepingus kokku lepitud ajavahemik, mille jooksul Ühendkuningriik ei ole enam ELi liige, kuid riigi suhtes kohaldatakse jätkuvalt ELi eeskirju ning ta jääb ühtse turu ja tolliliidu liikmeks. Vt Euroopa Liidust väljaastumise lepingu 2020. aasta seadus.

Ühendkuningriigi õigusesse 2018. aasta Euroopa Liidust väljaastumise seadusega. Jätkuvalt kohaldatav ELi õigus hõlmas ELi õiguse üldpõhimõtteid, sh ELi põhiõiguste hartast (edaspidi „harta¹⁰“) tulenevaid põhiõigusi ning proportsionaalsuse ja vajalikkuse põhimõtteid, mis on mõjutanud andmekaitseõiguse arengut ja tõlgendamist Ühendkuningriigis. 2018. aasta Euroopa Liidust väljaastumise seaduse kohaselt säilitas liidu õigus ülimuslikkuse Ühendkuningriigi teiste õigusaktide suhtes ning jätkuvalt kohaldatavat ELi õigust tuli tõlgendada kooskõlas liidu õiguse üldpõhimõtetega. Samas alates 2023. aasta õigusakti Retained EU Law (Revocation and Reform) Act (edaspidi „jätkuvalt kohaldatava ELi õiguse seadus“)¹¹ jõustumisest on Ühendkuningriik kaotanud ELi õiguse põhimõtte, sealhulgas hartast tulenevate põhiõiguste otsese kohaldamise oma riigisisises õiguses. Jätkuvalt kohaldatava ELi õiguse seadusega kaotati ka ELi õiguse ülimuslikkuse põhimõtte, sest jätkuvalt kohaldatavat ELi õigust (mida nimetatakse „assimileeritud õiguseks“) tuleb nüüd tõlgendada kooskõlas Ühendkuningriigi riigisisese õigusega, mitte ELi õiguse põhimõtetega. See on oluline muudatus Ühendkuningriigi õiguskorras.

11. Lisaks võidakse jätkuvalt kohaldatava ELi õiguse seaduse alusel kehtestada uut, leebemat õiguslikku hindamist, mille alusel apellatsioonikohtu ja ülemkohtu kohtunikud võivad kalduda kõrvale ELi kohtupraktikast, kuigi see on praegu peatatud¹². Kui see muudatus kehtestatakse, võib see olla Ühendkuningriigis oluline muudatus.
12. Nendele muudatustele vaatamata väljendab EAKN heameelt, et jätkuvalt kohaldatava ELi õiguse seadusesse on lisatud tagatised, mis tagavad, et teatud asjaoludel ei eirata andmekaitse õigusakte. Need tagatised hõlmavad nõuet, et mis tahes õigusakt, „millega kehtestatakse kohustus või volitus töödelda isikuandmeid, ei kaalu üles isikuandmete töötlemist käsitlevate olulisemate andmekaitse õigusaktide nõudeid“ ning andmekaitseraamistik on jätkuvalt ülimuslik muude Ühendkuningriigi õigusaktide suhtes¹³. EAKN märgib siiski, et need tagatised hõlmavad ka kaht erandit: i) Ühendkuningriigi parlament saab otsustada andmekaitse nõudeid tahtlikult eirata¹⁴ ja ii) need ei kehti 2018. aasta andmekaitse seaduse teatud sätete suhtes, mis on seega UK IKÜMi suhtes ülimuslikud¹⁵. Teise erandi mõju on Ühendkuningriigis endiselt ebaselge ja seda arutatakse.
13. Seoses hartas sätestatud põhiõiguste kaitsega selgitatakse otsuse eelnõu põhjenduses 12, et kõik UK IKÜMi ja 2018. aasta andmekaitse seaduse viited põhiõigustele ja -vabadustele asendati viidetega Euroopa inimõiguste konventsioonist tulenevatele õigustele, mis lisati riigisisestesse õigusaktidesse 1998. aasta inimõiguste seaduse alusel¹⁶.
14. EAKN kutsub komisjoni üles hindama neid eespool punktides 10, 11 ja 12 kirjeldatud Ühendkuningriigi õiguskorra muudatusi üksikasjalikumalt, et selgitada jätkuvalt kohaldatava ELi õiguse seadusega tehtud muudatusi ja hinnata nende mõju Ühendkuningriigi andmekaitseraamistikule. EAKN käsitleb seda ka valdkonnana, mida komisjon peaks tulevikus tähelepanelikult jälgima, ning kutsub komisjoni üles seda tegema.

¹⁰ Euroopa Liidu põhiõiguste harta (ELT C 326, 26.10.2012, lk 391–407).

¹¹ Vt otsuse eelnõu põhjendus 11.

¹² Vt 2023. aasta jätkuvalt kohaldatava ELi õiguse seaduse paragrahvi 6 2024. aasta tühistamise eeskirjad (seadus nr 2 ja erandid).

¹³ Vt 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahv 183A, mis lisati andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse paragrahvi 106 lõikega 2.

¹⁴ Vt 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahvi 183A lõige 3, mis lisati andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse paragrahvi 106 lõikega 2.

¹⁵ Need sätted on loetletud 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahvi 186 lõikes 3. See tähendab, et kui UK IKÜMi artikli 23 ja mõne loetletud paragrahvi, nt 2018. aasta andmekaitse seaduse 2. lisa (mis sisaldab erandeid andmesubjektide õigustest) vahel on vastuolu, on ülimuslik 2018. aasta andmekaitse seaduse tõlgendus.

¹⁶ Vt Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikkel 8.

15. EAKN võtab ka teadmiseks mitu andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse muudatust elektroonilise side, sh küpsiste suhtes kohaldatavas õigusraamistikus, ning tuletab meelde, et isikuandmete töötlemine võib olla UK IKÜMi sisulises kohaldamisalas¹⁷. EAKN kutsub seepärast komisjoni üles lisama need oma lõpliku otsuse hinnangusse sedavõrd, kui need võivad mõjutada andmekaitset. Lisaks kutsub EAKN komisjoni üles tähelepanelikult jälgima nõusolekunõudeta küpsistega seotud muudatuste tegelikku mõju.

1.4. ÜLDISED MÄRKUSED JA PROBLEEMID

1.4.1. ÜHENDKUNINGRIIGI VÕETUD RAHVUSVAHELISED KOHUSTUSED

16. Seoses Ühendkuningriigi võetud rahvusvaheliste kohustustega¹⁸ väljendab EAKN heameelt, et Ühendkuningriik järgib jätkuvalt Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ning kuulub Euroopa Inimõiguste Kohtu jurisdiktsiooni alla. Lisaks on Ühendkuningriik liitunud konventsiooni nr 108¹⁹ ja selle lisaprotokolliga²⁰ ning allkirjastanud 2018. aastal konventsiooni nr 108+²¹. Need rahvusvahelised kohustused on olulised kaalutlused²² ja neid tuleks arvesse võtta nii IKÜMi kui ka õiguskaitse direktiivi kohaste Ühendkuningriigi kaitse piisavuse otsuste pikendamise hindamisel.
17. Üldiselt toetab EAKN tegevust mis edendab konventsiooni 108+ kiiret ratifitseerimist kolmandate riikide poolt, mis on oluline samm rahvusvaheliselt tunnustatud andmekaitsepõhimõtete järgimise suunas ning osutab nende seotusele laiemate standardite ja põhiõigustega.

1.4.2. SISEMINISTRI VOLITUSED TEHA ANDMETE KASUTAMISE JA JUURDEPÄÄSU SEADUSES MUUDATUSI TEISESTE ÕIGUSAKTIDE KAUDU

18. Kuigi Ühendkuningriigi andmekaitseraamistikku tehtud enamiku muudatuste eesmärk on selgitada ja hõlbustada õigusaktide järgimist, võib mõni neist olenevalt rakendamisest mõjutada isikuandmete kaitse taset Ühendkuningriigis.
19. Sellega seoses märgib EAKN, et siseministrile on antud uued volitused andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse muutmiseks teisest õigusaktidega, mis nõuavad vähem parlamendi kontrolli. Teatud juhtudel, näiteks andmete rahvusvaheline edastamine (vt paragrahv 2.3), automaatotsuste tegemine (paragrahv 2.4) ja teabekomisjoni juhtimine (paragrahv 3), on need uued volitused ulatuslikud ning otsuse eelnõus ei ole esitatud lisateavet, mis kaitsemeetmed kehtestatakse ja kuidas neid volitusi kavatakse kasutada tegelikult.
20. EAKN kutsub komisjoni üles tooma lõplikus kaitse piisavuse otsuses esile valdkonnad, mida kavatakse hoolikalt jälgida, sest esineb risk, et Ühendkuningriigi teisest õigusaktidega tekib veelgi suurem lahknevus ELi andmekaitseõigusest.

¹⁷ EAKNi arvamus 5/2019, milles käsitletakse e-privatsuse direktiivi ja IKÜMi koostoimet, eelkõige seoses andmekaitseasutuste pädevuse, ülesannete ja volitustega, vastu võetud 12. märtsil 2019, avaldatud aadressil https://www.edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/201905_edpb_opinion_eprivacydir_gdpr_interplay_en_0.pdf.

¹⁸ Vt 1. peatükk. Üldteave piisavuse võrdlusaluse kaitse piisavuse mõiste kohta.

¹⁹ Vt konventsioon üksikisikute kaitse kohta isikuandmete automaattöötlusel, konventsioon nr 108+, 28. jaanuar 1981.

²⁰ Vt konventsiooni lisaprotokoll üksikisikute kaitse kohta isikuandmete automaattöötlusel, mis käsitleb järelevalveasutusi ja andmete piiriülest liikumist ja mis avati allkirjastamiseks 8. novembril 2001.

²¹ Konventsioon üksikisikute kaitse kohta isikuandmete automaattöötlusel, konventsioon nr 108+, 18. mai 2018.

²² Vt IKÜMi põhjendus 105.

2. ISIKUANDMETE KAITSE ÜLDASPEKTID

2.1. TUNNUSTATUD ÕIGUSTATUD HUVID

2.1.1. ÜLDISED TÄHELEPANEKUD

21. Põhjendustes 22, 23 ja 24 keskendub komisjon oma hinnangus uue õigusliku aluse lisamisele, st töötlemisele, mis on vajalik tunnustatud õigustatud huvi eesmärgil. Ajakohastatud UK IKÜMi 1. lisas on loetletud need tunnustatud õigustatud huvid.
22. Teabevolniku vastavate suuniste kohaselt²³ peavad vastutavad töötlejad, kes tuginevad õigusliku alusena tunnustatud õigustatud huvile, endiselt täitma kõiki muid UK IKÜMi nõudeid, sealhulgas tagama, et töötlemine on eelnevalt heaks kiidetud eesmärgi saavutamiseks vajalik ja proportsionaalne. Kuivõrd seda ei ole otsuse eelnõus mainitud ja see on oluline element järelduses, et see uus õiguslik alus ei kahjusta andmesubjektide õiguste kaitse taset, palub EAKN komisjonil seda punkti selgitada.
23. Tunnustatud õigustatud huvide loetlemine seaduses ei näi olevat iseenesest problemaatiline ja seda ei ole ka otsus kehtestada uus õiguslik alus, mis toob kaasa suurema selguse vastutavatele töötlejatele ja on igati tervitatav.
24. EAKN märgib siiski, et teatud tunnustatud õigustatud huvid on järgmised: i) vajadus töödelda isikuandmeid riikliku julgeoleku või avaliku julgeoleku kaitse või riigikaitsega seotud põhjustel (edaspidi „riikliku julgeoleku, avaliku julgeoleku ja riigikaitsega seotud tingimused“); ii) vajadus töödelda isikuandmeid kuriteo avastamiseks, uurimiseks või ennetamiseks (edaspidi „kuriteo tingimus“) ja iii) „avaldamine artikli 6 lõike 1 punktis e kirjeldatud töötlemise eesmärgil“.
25. Seoses „riikliku julgeoleku, avaliku julgeoleku ja riigikaitse tingimuse“ ning „kuriteo tingimusega“ märgib EAKN, et otsuse eelnõust puudub lisateave, kuidas neid õiguslikke aluseid kasutavad vastutavad ja volitatud töötlejad tegelikult. EAKN oleks tänulik, kui komisjon esitaks lisaüksikasju täiendava teabe ja tagatiste kohta, mis on saadud selle õigusliku aluse tegelikul kohaldamisel Ühendkuningriigi pädevatelt asutustelt, ning kutsub komisjoni üles jälgima selle õigusliku aluse kohaldamist.
26. Samuti märgib EAKN, et teabevolnik koostab selles küsimuses konkreetseid suuniseid, mis – arvamuse esitamise ajal – sisaldavad nende mõistete määratlust. Võttes arvesse nende mõistete selgitamise tähtsust, kutsub EAKN komisjoni üles tähelepanelikult jälgima teabevolniku suuniste koostamist.

2.1.2. AVALIKUSTAMINE ARTIKLI 6 LÕIKE 1 PUNKTIS E KIRJELDATUD TÖÖTLEMISE EESMÄRGIL

27. EAKN märgib, et hiljuti kehtestatud tunnustatud õigustatud huvi, mis võimaldab „avalikustamist artikli 6 lõike 1 punktis e kirjeldatud töötlemise eesmärgil“, võimaldab jagada isikuandmeid vabatahtlikult avaliku sektori asutustega. Nagu selgitab teabevolnik oma hiljutistes suunistes²⁴, ei anna see tunnustatud õigustatud huvi taotluse esitanud asutustele iseenesest õigust tutvuda isikuandmetega, kuid vastutav töötleja võib tugineda sellele eelnevalt heakskiidetud huvile, kui ametiasutused märgivad, et nad vajavad andmeid oma avalike ülesannete või rollide täitmiseks.

²³ Vt teabevolniku suunised õigustatud huvide kohta, mis on avaldatud aadressil <https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/lawful-basis/a-guide-to-lawful-basis/legitimate-interests/>.

²⁴ Vt allmärkus 23.

Samuti märgib EAKN, et selliseid avalike ülesannetega seotud avalikustamise taotlusi võib esitada peale isikuandmete, mis on ette nähtud kasutamiseks UK IKÜMiga hõlmatud eesmärkidel, ka seoses 2018. aasta andmekaitseseaduse 3. ja 4. osa kohaste isikuandmete töötlemise eesmärkidega. Seetõttu on see muudatus asjakohane ka seoses valitsuse juurdepääsuga õiguskaitse ja riikliku julgeoleku eesmärgil.²⁵

28. Sellega seoses tekib küsimus, mis kriteeriume peab vastutav töötleja hindama, et otsustada, kas esitada teabenõudele vastuseks andmeid vabatahtlikult. Eelkõige, nagu märgib teabevinik oma suunistes²⁶, mõistab EAKN, et selle tunnustatud õigustatud huvi tingimuse vajalikkuse hindamine erineb muudest lisas 1 loetletud tingimustest. Avalike ülesannetega seotud avalikustamise taotluste korral tähendab vajalikkus, et vastutav töötleja peab uurima, mis töötlemist nõuab taotletud isikuandmete avalikustamine. Vastutav töötleja peab kaalutlema, kas teave, mida soovitakse jagada, on proportsionaalne ja vajalik taotluse rahuldamiseks. Teisalt ei laiene vajalikkuse hindamine sellele, kas isikuandmed on tegelikult vajalikud avaliku ülesande või funktsiooni täitmiseks, sest vastutav töötleja võib tugineda taotleja deklaratsioonile, et ta vajab isikuandmeid konkreetse avaliku ülesande täitmiseks²⁷. Tegelikult ei suuda paljudel juhtudel, eriti kui taotlused esitatakse õiguskaitse või riikliku julgeoleku eesmärgil, vastutav töötleja teha sellist hindamist.
29. Seda arvesse võttes kutsub EAKN komisjoni üles hoolikalt jälgima selle sätte tegelikku kohaldamist.
30. EAKNi arvates ei tohiks riiklikud julgeoleku- ja õiguskaitseasutused selle mehhanismiga eirata kehtivaid õiguslikke piiranguid, mis kehtivad nende siduvate andmekogumisvolituste suhtes, või eesmärgil saada rohkem andmeid, kui on nende ülesannete täitmiseks hädavajalik. Lisaks peab EAKN oluliseks, et vastutavad töötlejad arvestaksid teabeviniku suunistega, kuidas valideerida avaliku ülesandega seotud avalikustamise taotlust, ning kutsub komisjoni üles lisama selle punkti otsuse korrapärasesse läbivaatamisse.²⁸

2.2. ÜKSIKISIKUTE ÕIGUSED

31. EAKN võtab teadmiseks komisjoni analüüsi, mille kohaselt on üksikisikute õiguste valdkonnas tehtud piiratud muudatusi. See hõlmab UK IKÜMi artikli 12 muudatusi ja uut artiklit 12A, milles täpsustatakse andmesubjektide taotlustele vastamise tähtaegu.²⁹ Lisaks sisaldab UK IKÜMi artikli 13 lõige 5 erandit õigusest saada teavet, kui isikuandmeid töödeldakse teadus- või ajaloouringute eesmärgil UK IKÜMi artiklis 84B sätestatud täiendavate kaitsemeetmete alusel. EAKN leiab, et kumbki muudatus ei kahjusta UK IKÜMis sätestatud sisuliselt samaväärset kaitsetaset.

²⁵ Vt teabeviniku suunistes avalike ülesannetega seotud avalikustamise taotluse tingimuse kohta, avaldatud aadressil <https://ico.org.uk/for-organisations/recognised-legitimate-interest-guidance/what-are-the-recognised-legitimate-interest-conditions/public-task-disclosure-request-condition/>.

²⁶ Vt allmärkus 23.

²⁷ Vt allmärkus 23.

²⁸ Teabevinik selgitab oma suunistes avalike ülesannetega seotud avalikustamise taotluse tingimuse kohta (vt allmärkus 25), et vastutavad töötlejad peaksid näiteks nõudma taotluse kirjalikku esitamist ja tegema kontrollid, et kontrollida taotluse ehtsust või organisatsiooni töötaja volitust tegutseda organisatsiooni nimel.

²⁹ Eelkõige põhjusel, et on vaja kinnitada andmesubjekti isikut või tasuda lõivu.

2.2.1. ANDMETEGA TUTVUMISE ÕIGUS

32. UK IKÜMi artikli 15 lõige 1A kehtestab proportsionaalsuse hindamise, mis on välja töötatud Ühendkuningriigi riigisisese kohtupraktika alusel. Eelkõige peavad vastutavad töötledajad andmetega tutvumise taotluste täitmiseks tegema ainult „mõistlikke ja proportsionaalseid otsinguid“.
33. EAKN märgib, et ELi andmekaitseraamistik ei sisaldu sellist proportsionaalsuse hindamist, mis ei näe ette üldist proportsionaalsuse reservatsiooni seoses pingutustega, mida vastutav töötledaja peab tegema, et täita andmesubjekti taotlus IKÜMi artikli 12 alusel, kuid mille 5. alajaos on sätestatud üksnes keeldumise alused.³⁰
34. Seega on EAKNi arvates oluline asjakohaselt määratleda mõiste „mõistlikud ja proportsionaalsed otsingud“, mida tuleks tõlgendada kitsalt ja piisavalt ühetaoliselt. Vastutavatel töötledajatel peaks olema ühtne arusaam sellest, mis on „mõistlik ja proportsionaalne“, olenemata sellest, kas see põhineb kohtupraktikal või järelevalveasutuse suunistel, sest selle mõiste kohaldamine võib potentsiaalselt viia erinevate standarditeni andmetega tutvumise õiguse tagamisel, eelkõige sõltuvalt vastutava töötledaja poolt andmetega tutvumise taotluste menetlemiseks kehtestatud tehniliste ja organisatsiooniliste meetmete tasemest. EAKN oleks rahul, kui komisjon esitaks üksikasjalikumad teavet „mõistlike ja proportsionaalsete otsingute“ tõlgendamise kohta, tuginedes olemasolevatele riigisisestele suunistele ja riigisisesele kohtupraktikale. Seda arvesse võttes kutsub EAKN komisjoni üles jälgima, et andmetega tutvumise õigust ei piirataks põhjendamatult.

2.2.2. „SISSEÄNDE ERANDI“ KAITSEMEETMED

35. Varasem nn sisserände erand³¹ võimaldas „sisserände kontrolliga“ tegelevatel vastutavatel töötledajatel piirata teatud andmesubjektide õigusi, mis on sätestatud 2018. aasta andmekaitseseaduses, kui see tõenäoliselt kahjustaks teatud sisserände kontrolliga seotud tegevusi³². Ühendkuningriigi kaitse piisavuse eelmise otsuse vastuvõtmise ajal jäeti selle erandiga hõlmatud isikuandmete töötlemine otsuse kohaldamisalast välja õigusjärgsusega seotud probleemide tõttu.
36. Alates eelmisest Ühendkuningriigi kaitse piisavuse otsusest on sisserände erandit kaks korda täiendatud kaitsemeetmetega³³. See sisaldab nüüd järgmisi kaitsemeetmeid: i) seda võib kohaldada ainult üksikjuhtumite korral, ii) arvesse võetakse andmesubjekti õigusi ja vabadusi ning võimalikke haavatavusi, iii) siseminister peab arvestust sisserände erandi kasutamise kohta ja teavitab andmesubjekti üldiselt selle kasutamisest ning iv) selgitus, et sisserände erandi kasutamine on piiratud töötlemisega siseministri (sh Ühendkuningriigi siseministeeriumi ja selle asutuste) poolt. Lisaks kirjeldati üksikasjalikult vajalikku tasakaalu, et määrata, kas andmesubjekti õiguste kasutamine võib kahjustada tõhusat sisserände kontrolli. Teabevolinik on andnud ka üksikasjalikud suunised erandi kasutamise kohta. Suunistes kinnitas ta erandi kitsast tõlgendust ja seda, et sisserände erandist lähtuvaid piiranguid tuleks kohaldada valikuliselt ainult konkreetsete andmesubjekti õiguste suhtes.

³⁰ IKÜMi artikli 12 lõige 5: „Artiklite 13 ja 14 kohase teabe esitamine ning artiklite 15–22 ja 34 kohane teavitamine ja meetmete võtmine on tasuta. Kui andmesubjekti taotlused on selgelt põhjendamatud või ülemäärase, eelkõige oma korduva iseloomu tõttu, võib vastutav töötledaja kas: a) küsida mõistlikku tasu, võttes arvesse halduskulu, mis kaasneb teabe esitamise või teavitamise või taotletud meetmete võtmisega, või b) keelduda taotletud meetmete võtmisest. Vastutaval töötledajal lasub kohustus tõendada, et taotlus on selgelt põhjendamatult või ülemäärane.“

³¹ Vt 2018. aasta andmekaitseseaduse 2. lisa, andmekaitseseaduse eelmise versiooni 1. osa.

³² Vt EAKNi arvamuse 14/2021 punktid 61 ja 62: „piiraks sisserände üle tõhusa kontrolli säilitamist“ või „sellise tegevuse uurimist või avastamist, mis kahjustaks sisserände üle tõhusa kontrolli säilitamist“.

³³ 2022. ja 2024. aasta õigusaktide kaudu.

Samuti märkis ta, et tasakaalu hindamisel peavad kontrollijad tagama, et risk sisserände kontrollile on oluline ja suurem kui risk isiku huvidele.

37. EAKN tunnustab komisjoni põhjalikku analüüsi. Nendele muudatustele eelnenud õiguslike probleemide taustal julgustab EAKN komisjoni jälgima selle edasist kohaldamist.

2.3. ANDMETE EDASISAATMISE PIIRANGUD

38. EAKN väljendab heameelt, et komisjon pöörab jätkuvalt tähelepanu Ühendkuningriigi eeskirjade tegelikule kohaldamisele isikuandmete edastamisel kolmandatesse riikidesse ning julgustab komisjoni seda tegevust jätkama ja süvendama. See on eriti oluline seoses siseministri volitusega anda välja uued sihipärased õigusaktid, et kiita heaks andmete edastamine i) kolmanda riigi konkreetseesse sektorisse või geograafilisse piirkonda, ii) konkreetsele vastutavale töötlejale või volitatud töötlejale, iii) konkreetsele isikuandmete vastuvõtjale, iv) seoses teatud liiki isikuandmetega, v) teatud konkreetsete vahendite abil või vi) asjakohaste õigusaktide, skeemide, loetelude või muude kokkulepete või dokumentide alusel, kui need vahel kehtivad, ning anda isikule kaalutusõigus (UK IKÜMi artikli 45A lõige 4).
39. EAKN mõistab, et UK IKÜMi artikli 45A lõige 4 peaks võimaldada paindlikkust teatud andmeedastuste heakskiitmisel. Näiteks seoses punktidega ii ja iii mõistab EAKN, et need võivad hõlmata andmete edastamist kolmanda riigi eraõiguslikele üksustele. See tähendaks, et sellised eraõiguslikud üksused kohustuvad järgima andmekaitseõudeid. Jääb ebaselgeks, kuidas siseminister praktikas tegelikult hindaks, kas kolmandas riigis asuvad konkreetset vastutavate töötlejate – kui neid ei peeta sobivaks – suudavad vastata andmekaitse kriteeriumidele (nt seoses õiguskaitsevahenditega). Samuti jääb ebaselgeks, kuidas hinnatakse andmekaitset seoses UK IKÜMi artikli 45A lõike 4 punktidega iv ja v.
40. EAKN oleks tänulik, kui komisjon esitaks täiendavaid üksikasju täiendava teabe ja tagatiste kohta, mis on saadud andmekaitse hindamise tegelikul kohaldamisel, ning selgitaks oma hinnangut, kuidas tagatakse sellistes olukordades kaitsetase.³⁴ Samuti kutsub EAKN komisjoni üles hoolikalt jälgima selle sätte kohaldamise arengut.
41. Lisaks mõistab EAKN komisjoni esitatud lisateabe põhjal, et kriteerium „isikuandmete Ühendkuningriiki ja Ühendkuningriigist edastamise hõlbustamise otstarbekohasus“ ei ole andmekaitse hindamise element, vaid lihtsalt täiendav tegur, mida siseminister võib arvesse võtta, kui hindamise kriteeriumid on täielikult täidetud. EAKN kutsub komisjoni üles selgitama seda oma lõplikus kaitse piisavuse otsuses, sest see ei ole õigusakti tekstist täiesti selge, ning jälgima sellise kriteeriumi tegelikku mõju ja kohaldamist.
42. Seoses andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduses kehtestatud uue andmekaitsetestiga³⁵ märgib EAKN, et uus soovituslik loetelu elementidest, mida arvestada piisavuse hindamisel, ei ole ammendav ja uues kaitse piisavuse hindamises nähakse ette, et vastuvõtivate kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisatsioonide andmesubjektide kaitse standard ei ole „oluliselt madalam“ kui standard, mis on andmesubjektidele ette nähtud asjakohaste Ühendkuningriigi andmekaitseõigusaktidega. Sellest loetelust on välja jäetud olulised elemendid, mis olid eelmises Ühendkuningriigi kaitse piisavuse hindamises ja mis on olulised, kui hinnatakse, kas kolmas riik pakub isikuandmete kaitse seisukohast sisuliselt samaväärset taset. Uus hindamine ei viita enam i) kolmanda riigi eeskirjadele seoses „avaliku julgeoleku, riigikaitse, riikliku julgeoleku ja kriminaalõiguse ning

³⁴ Vt UK IKÜMi artikli 45A lõige 4.

³⁵ Vt otsuse eelnõu põhjendus 42.

avaliku sektori asutuste juurdepääsuga isikuandmetele“, ii) kohtupraktikale (uus hindamine viitab „riigi põhiseadusele, traditsioonidele ja kultuurile“), iii) andmesubjektide tõhusate ja jõustatavate õiguste olemasolule ning halduslikele ja kohtulikele õiguskaitsevahenditele, mida andmesubjektid, kelle isikuandmeid edastatakse, võivad tegelikult kasutada (selle asemel viitab uus hindamine b) andmesubjektide kaitse jõustamise eest vastutava asutuse olemasolule ja volitustele seoses isikuandmete töötlemisega riigis või organisatsiooni poolt, c) andmesubjektide õiguskaitse või kohtuvälise kaitse korrale seoses sellise töötlemisega) ja iv) ühele või mitmele sõltumatule järelevalveasutusele (selle asemel viitab uus hindamine „andmesubjektide õiguskaitse eest vastutavale asutusele seoses isikuandmete töötlemisega riigis või organisatsiooni poolt“).

43. Kuigi tunnistatakse, et IKÜMi piisavuse võrdlusaluses on selle aspekti kohta ainult piiratud üksikasju, tuleb EAKN meelde oma viidet sellele, et „edastamine ei tohi kahjustada nende füüsiliste isikute kaitse taset, kelle andmeid saadetakse edasi“³⁶, mida ei saa tõlgendada nii, et see ei hõlma vajadust sõltumatu järelevalveasutuse ning andmesubjektide tõhusate ja jõustatavate õiguste järele.
44. EAKN julgustab komisjoni täpsustama oma hinnangut nende aspektide kohta. Selline selgitus tagaks suure õiguskindluse ja aitaks tugevdada usaldust kaitse piisavuse vahendi vastu. Samuti kutsub EAKN komisjoni üles hoolikalt jälgima uue kaitse piisavuse hindamise arengut ja tegelikku rakendamist.
45. Seoses Ühendkuningriigi (assotsieerunud) liikmesusega piiriüleste maksete määruses märgib EAKN, et praegune liikmesus ei näe ette andmete edastamise hõlbustamist Ühendkuningriigist teistele piiriüleste maksete määruse foorumi liikmetele. EAKN tervitab komisjoni seisukohta selles küsimuses, sealhulgas kohustust jätkata valdkonna edasiste arengute tähelepanelikku jälgimist, eriti kui Ühendkuningriik kavatses saada täisliikmeks, ning tuleb meelde, et piiriüleste maksete süsteeme ei tunnustata piisava kaitse taseme tagajana seoses EList pärit isikuandmetega.

2.4. AUTOMAATOTSUSTE TEGEMINE

46. EAKN võtab teadmiseks andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse paragrahvi 80 (millega kehtestatakse UK IKÜMi artiklid 22A–22D), millega tehakse olulisi muudatusi automaatotsuste tegemise raamistikus, eelkõige kui see ei põhine andmete eriliikide töötlemisel. Kuni andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse vastuvõtmiseni kajastas UK IKÜMi artikkel 22 ELi andmekaitseraamistikku koos automaatotsuste tegemise üldise keeluga, millel olid piiratud erandid.
47. UK IKÜMi artikli 22B lõige 1 keelab isikuandmete eriliikide üksnes automaatotlusel põhineva otsustamise, kui otsustel on andmesubjektile õiguslik või sarnane oluline mõju, v.a teatud erandid (Ühendkuningriigi isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 22B lõike 2 punkt 3, sh kui töötlemine põhineb nõusolekul, lepingul või on seadusega nõutav).
48. EAKN märgib, et seda keeldu ei kohaldata, kui vastutavad töötlejad teevad olulisi otsuseid, kasutades automaatprotsesse, mis ei põhine andmete eriliikidel, v.a kui töötlemise õiguslik alus on UK IKÜMi artikli 6 lõike 1 punkti ea kohaselt tunnustatud õigustatud huvi.
49. Seaduse rõhuasetus muutub – alates automaatotsuste tegemise kasutamise piiramisest kuni oluliste otsuste korral kaitsemeetmete kehtestamise tagamiseni. Need kaitsemeetmed hõlmavad i) andmesubjektile teabe andmist otsustusprotsessi kohta, ii) andmesubjektile võimaluse andmist

³⁶ Vt 3. peatükk. Üldised andmekaitsepõhimõtted, millega tagatakse, et kolmandas riigis, territooriumil või ühes või mitmes konkreetses sektoris selles kolmandas riigis või rahvusvahelises organisatsioonis on andmekaitse tase sisuliselt samaväärne tasemega, mille tagavad ELi õigusaktid, st IKÜMi piisavuse võrdlusalus.

esitada oma seisukoht otsuse kohta³⁷, iii) sellise otsuse vaidlustamist ning iv) andmesubjektile võimaluse andmist taotleda vastutavalt töötlejalt inimese osalemist. EAKN märgib, et kuigi see uus käsitlus erineb varasemast õigusraamistikust, nõutakse UK IKÜMi artiklis 22c, et vastutavad töötlejad rakendaksid asjakohaseid kaitsemeetmeid, mis tagavad andmesubjektide piisava kaitse.

50. Võttes arvesse kiiresti arenevat regulatiivkeskkonda ja automaattehnoloogiate, näiteks tehisintellekti arengut, julgustab EAKN komisjoni laiendama oma lõplikus kaitse piisavuse otsuses selle uue, tegelikkuses katsetamata käsitluse eeldatavate tagajärgede hindamist ning jälgima selle rakendamist.

2.4.1. AUTOMAATOTSUSTE TEGEMINE JA INIMOSALUS

51. EAKN soovib selgitust automaatotsuste tegemise ja inimese osalemise tähenduse kohta. UK IKÜMi artiklis 22A selgitatakse, et otsus, mis põhineb üksnes automaattöötlusel, tähendab, et inimene sisuliselt ei osale otsustusprotsessis. Samuti peavad vastutavad töötlejad hindama, kui palju aitab profiilanalüüs otsustada, kas inimosalus oli mõttekas.
52. Lisaks annab UK IKÜMi artikkel 22d siseministrile õiguse eeskirjade kaudu täpsustada, kas määruses kirjeldatud otsuste tegemises sisuliselt osalevad inimesed või mitte. Samamoodi on siseministrile antud õigus kirjeldada, kas määruses kirjeldatud otsus avaldab andmesubjektidele samaväärset olulist mõju või mitte.
53. Nende volituste ulatus ja kaalutusõigus on ebaselged. EAKN kutsub seepärast komisjoni üles analüüsima neid uusi siseministrile antud volitusi ja jälgima kõiki arenguid selles valdkonnas. Teisalt on siseministri täiendavad volitused seoses UK IKÜMi artiklis 22C nõutavate kaitsemeetmetega tervitatav muudatus, sest need täiendavad juba nõutud kaitsemeetmeid ja/või lisavad uusi ning aitavad tuvastada, mis on kaitsemeetmete osas ebapiisav.

3. MENETLUS- JA ÕIGUSKAITSEMEHHANISM

3.1. JÄRELEVALVE JA ÕIGUSKAITSE

3.1.1. SÕLTUMATU JÄRELEVALVE

54. EAKN märgib, et andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse³⁸ jõustumisega muudetakse varem ühest isikust koosneva ühendusena struktureeritud teabevolinik juriidilise isiku (nõukogu) lisamisega uueks struktuuriks, nimelt teabekomisjoniks vastavalt 2018. aasta andmekaitseseaduse artiklile 148 ja lisale 12A.
55. EAKN märgib, et asutuse ümberkorraldamine ühest isikust koosnevast ühingust nõukoguks ei mõjuta iseenesest asutuse sõltumatust ega selle tõhusat õiguskaitsetegevust. Tähelepanu tuleks pöörata muudele elementidele, näiteks ametisse nimetamise ja ametist vabastamise eeskirjadele, ning lisaks on EAKN rahul sellega, et teabekomisjoni eesistuja saab ametist eemaldada ainult Tema Majesteet raske väärkäitumise korral Ühendkuningriigi parlamendi mõlema koja soovitusel kohaselt.
56. Uue teabekomisjoni tegevuse ja toimimise üksikasjalikud eeskirjad on 2018. aasta andmekaitseseaduse lisas 12A. See reguleerib muu hulgas teabekomisjoni struktuurset ja

³⁷ St lisateabe andmine ja põhjendamine, mis ei ole veel ametlik õiguslik vaidlustamine.

³⁸ Vt 6. osa „Teabekomisjon“, andmete kasutamise ja juurdepääsu seadus nr 117, lk 133 jj.

organisatsioonilist raamistikku, tegevjuhtkonda kuuluvate ja mittekuuluvate liikmete ning muu personali (töötajad ja väliskomitee) ametisse nimetamise nõudeid ning sisaldab ametiaja, töötasu, raamatupidamisarvestuse ja ametist vabastamise sätteid. 12A lisa punktides 5 ja 6³⁹ on sätestatud eeskirjad ja kaitsemeetmed, mida tuleb järgida tegevjuhtkonda mittekuuluvate töötajate ametisse nimetamisel ja mis võivad olla olulised asutuse loomisel ja selle sõltumatuse tagamisel (nt valimine pädevuse alusel ja huvide konflikt).

57. EAKN märgib, et otsuse eelnõus ei ole esitatud uue andmekaitseasutuse tegevuse ja toimimise muudatuste üksikasju. Lisaks puuduvad tegevjuhtkonda kuuluvate ja mittekuuluvate liikmete ametisse nimetamise ja ametist vabastamise korra üksikasjad. Et need elemendid on järelevalvemehhanismi hindamise seisukohast olulised, kutsub EAKN komisjoni üles lähemalt kirjeldama muudatusi ja vastavat hindamist, eelkõige seoses teabekomisjoni struktuuri ja korraldusega, liikmete, sealhulgas tegevjuhtkonda mittekuuluvate liikmete ametisse nimetamise ja ametist vabastamisega.
58. Seoses teabekomisjoni sõltumatusega märgib EAKN, et 2018. aasta andmekaitseseaduse lisa 12A punkti 6 kohaselt võivad huvide konfliktid takistada siseministri poolt ametisse nimetamist teabekomisjoni eesistujaks või tegevjuhtkonda mittekuuluvaks liikmeks. Mõiste „huvide konflikt“ määratlemisel viitab paragrahvi 6 lõige 5 „rahalisele või muule huvile, mis võib kahjustada isiku tegevust komisjoni liikmena“. Seoses teabekomisjoni liikmete sõltumatusega võivad sellised „muud huvid“, näiteks eriline majanduslik lähedus ja/või ärisuhted, samuti viidata huvide konfliktile ja neid tuleks teabekomisjoni liikmete ametisse nimetamisel arvesse võtta. Seetõttu palub EAKN komisjonil jälgida, et piirangud kehtiksid tegelikult.
59. Seoses ajakohastatud eesmärkidega, mida teabekomisjon peab oma ülesannete täitmisel ja strateegia kavandamisel arvesse võtma, näiteks muu hulgas innovatsiooni ja konkurentsi edendamine (2018. aasta andmekaitseseaduse paragrahv 120B), tuletab komisjon meelde, et „sarnaselt tasakaalustab ELi andmekaitseõigus ka isikuandmete kaitset mitme muu põhiõiguse ja -eesmärgiga“, ning tsiteerib IKÜMi põhjendusi 2 ja 4 ning artiklit 23. EAKN möönab, et andmekaitse ei ole absoluutne õigus ning seda tuleb kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega tasakaalustada muude põhiõiguste ja eesmärkidega. EAKN märgib siiski, et IKÜMi põhjendused 2 ja 4 ning artikkel 23 erinevad õigussättest, millega nõutakse andmekaitseasutustelt selge sõnaga, et nad arvestaksid oma ülesannete täitmisel erinevaid eesmärke. Selguse huvides palub EAKN komisjonil see põhjendus ümber sõnastada, et mitte jätta muljet, et IKÜMi põhjendustel 2 ja 4 ning artiklil 23 on sama tähendus kui 2018. aasta andmekaitseseaduse paragrahvil 120B, ning jälgida, et nende ajakohastatud eesmärkide tegelik rakendamine ei põhjustaks liigset tasakaalustamatust, mis kahjustaks õigust isikuandmetele ja seega ka isikuandmete kaitse taset.

3.1.2. ÕIGUSKAITSE, SEALHULGAS SANKTSIOONID

60. EAKN väljendab heameelt, et eelmises eelnõus sisaldunud säte Ühendkuningriigi andmekaitseraamistiku reformi kohta (andmekaitse ja digitaalse teabe seaduse eelnõu)⁴⁰, mis nägi ette, et teabevolnik peab oma volituste kasutamisel arvestama siseministri arvamusega, ei sisaldu enam uues andmekaitseraamistikus.

³⁹ Vt 2018. aasta andmekaitseseaduse lisa 12A.

⁴⁰ Vt andmekaitse ja digitaalse teabe seaduse eelnõu paragrahv 32, uus artikkel 120 E, F, G, H.

61. EAKN peab positiivseks ka seda, et pärast Ühendkuningriigi kaitse piisavuse eelmise otsuse vastuvõtmist on teabevolnik avaldanud arvukalt kasulikke tegevusjuhiseid, suuniseid, arvamusi ja muid juhenddokumente asjaomastele isikutele.
62. Nagu ka oma arvamuses 14/2021⁴¹, rõhutab EAKN, et tõhus järelevalvemehhanism, mis võimaldab uurida kaebusi sõltumatult, ning tõhusad halduslikud ja kohtulikud õiguskaitsemenetlused on põhielemendid hindamisel, kas andmekaitse süsteem tagab piisava kaitsetaseme. Eeskirjade järgimise tagamisel on oluline roll ka tõhusate sanktsioonide olemasolul.
63. Seda arvesse võttes juhib EAKN komisjoni tähelepanu teabevolniku 22. augustil avaldatud avalikule konsultatsioonile kaebuste käsitlemise ettepanekute kohta⁴², mis algatati alles pärast komisjoni otsuse eelnõu esitamist. Avaliku konsultatsiooni ettepanekute sissejuhatuses⁴³ märgib teabevolnik, et eeldatavasti lahendavad organisatsioonid pärast andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse jõustumist ise rohkem kaebusi ilma teabevolniku osaluseta. Teabevolniku hinnang tugineb sellele, et andmete kasutamise ja juurdepääsu seadus kehtestab organisatsioonidele uued nõuded kaebuste esitamiseks konkreetset andmekaitseküsimustes. 2018. aasta andmekaitse seaduse artiklis 164A⁴⁴ on sätestatud, et vastutavad töötajad peavad võtma meetmeid, et aidata isikuid, kes soovivad esitada kaebusi oma isikuandmete kasutamise kohta. Näiteks peavad nad pakkuma kaebusvormi, mida saab täita elektrooniliselt ja teisiti, nad peavad tunnistama kaebuste kättesaamist 30 päeva jooksul ja „ilma põhjendamatu viivitusega“ võtma asjakohaseid meetmeid kaebusele vastamiseks ja teavitama kaebuse esitajat selle tulemusest. Kui kaebusi peab käsitlema teabevolnik, peaksid avalikuks konsulteerimiseks esitatud ettepanekud olema kaebuste teabevolniku poolt menetlemise aluseks. Sellega seoses pakub teabevolnik välja teatud triiaazissüsteemi, mis võimaldab menetleda kaebusi eri prioriteetide ja tulemustega. See peaks võimaldama teabevolnikul kui strateegilisel reguleerival asutusel keskenduda kõige olulisematele riskidele ja tuvastama süsteemsed probleemid varem. Teabevolniku ettepanekus on mittetäielik loetelu kriteeriumidest, mis võivad suurendada või vähendada kaebuse edasise menetlemise tõenäosust⁴⁵.
64. Paragrahvis 57 kirjeldatud muudatuste tõttu võib muutuda ka teabekomisjoni käsitus kaebuste menetlemise suhtes. Et pärast komisjoni otsuse eelnõu esitamist algatati avalik konsultatsioon, ei ole neid muudatusi otsuse eelnõus veel kajastatud.
65. EAKN kutsub komisjoni üles lisama sellise elemendi oma hindamisse ja võtma järeelmeetmeid eelkõige teabevolniku avaliku konsultatsiooni tulemuste osas. Lisaks kutsub EAKN komisjoni üles hoolikalt jälgima edaspidist kaebuste menetlemist teabekomisjoni poolt, et tagada jätkuvalt samaväärne kaitsetase.
66. Lisaks märgib EAKN, et siseministrile andmete kasutamise ja juurdepääsu seadusega antud ulatuslikud regulatiivvolitused, sealhulgas õigus võtta vastu õigusnorme, võivad mõjutada teabekomisjoni ning selle liikmete tegevust. EAKN viitab näiteks vajadusele, et teabekomisjon konsulteeriks mõne oma ülesande täitmisel siseministriga. Eelkõige nõutakse 2018. aasta andmekaitse seaduse artiklis 124A⁴⁶, et teabekomisjon kehtestaks asjakohased tegevusjuhendid isikuandmete nõuetekohase töötlemise

⁴¹ Vt EAKNi arvamus 14/2021, punktid 112–114.

⁴² Vt teabevolniku konsultatsioon andmekaitsekaebuste menetluse kavandavate muudatuste kohta: <https://ico.org.uk/about-the-ico/ico-and-stakeholder-consultations/2025/08/ico-consultation-on-draft-changes-to-how-we-handle-data-protection-complaints/>; <https://ico.org.uk/media2/nrljbhr2/proposed-dpt-framework-20250822.pdf>

⁴³ Vt allmärkus 41.

⁴⁴ Vt 2018. aasta andmekaitse seaduse artikkel 164A.

⁴⁵ Vt allmärkus 41.

⁴⁶ Isikuandmete töötlemise tegevusjuhend.

suunistega, kui seda nõuab siseministri määrus. Teabekomisjon peab enne selliste tegevusjuhendite muutmist või koostamist konsulteerima siseministriga.

67. Võttes arvesse teabekomisjoni sõltumatuse tähtsust, kutsub EAKN komisjoni üles tähelepanelikult jälgima siseministri uusi volitusi, eelkõige nende tegelikku mõju teabekomisjoni tööle.
68. Nagu EAKN juba rõhutas oma arvamuses 14/2021, on teabevolnikul vajalikud volitused, mis on tihedalt kooskõlas ELi liikmesriikide järelevalveasutuste volitustega, mis on sätestatud IKÜMi artiklis 58. Samas, nagu EAKN on juba rõhutanud, on tõhusate sanktsioonide olemasolul oluline roll õigusnormide järgimise tagamisel. EAKN kutsub komisjoni üles tegema üksikasjalikuma hindamise ja jälgima parandusmeetmete kohaldamist, sanktsioonide tõhusust ja mõjutatud osapoolte õiguskaitsevahendeid Ühendkuningriigi andmekaitseraamistikus⁴⁷.

4. JUURDEPÄÄS EUROOPA LIIDUST EDASTATUD ISIKUANDMETELE JA NENDE KASUTAMINE ÜHENDKUNINGRIIGI AMETIASUTUSTE POOLT

69. See otsuse eelnõu keskendub arengutele, mis on olulised Ühendkuningriigi kaitse taseme hindamisel alates Ühendkuningriigi kaitse piisavuse eelmise otsuse vastuvõtmisest, mis jääb kehtima nende Ühendkuningriigi andmekaitseraamistiku aspektide suhtes, mis ei ole muudetud ega mõjutatud. See üldine käsitlus hõlmab ka komisjoni analüüsi isikuandmetele juurdepääsu ja nende kasutamise kohta Ühendkuningriigi ametiasutuste poolt. Seda konkreetset aspekti nimetatakse sageli „valitsuse juurdepääsuks“ ja see on üks IKÜMi artikli 45 lõike 2 punktis a loetletud elementidest, millega komisjon peab arvestama, kui hindab, kas kaitse tase on sisuliselt samaväärne.
70. Selles kontekstis käsitletakse allpool mitut konkreetset küsimust, mis on tõstatatud praegu arutatavas otsuse eelnõus ja mis on asjakohased seoses isikuandmetega, mida edastatakse EMPst UK IKÜMi piisavuse otsuse alusel ning millele Ühendkuningriigi ametiasutused saavad juurdepääsu ja mida nad töötlevad, sealhulgas saadavad edasi. EAKNi arvamuses 14/2021⁴⁸ esitatud analüüs ja märkused jäävad üldiselt kehtima.

4.1. ÜHENDKUNINGRIIGI AVALIKU SEKTORI ASUTUSTE JUURDEPÄÄS ANDMETELE JA NENDE KASUTAMINE KRIMINAALÕIGUSKAITSE EESMÄRGIL

71. Andmekaitseraamistik, mis reguleerib Ühendkuningriigi ametiasutuste juurdepääsu andmetele ja nende kasutamist kriminaalõiguskaitse eesmärgil, on läbinud seadusandlikke muudatusi alates komisjoni eelmisest hinnangust, mis esitati eelmises Ühendkuningriigi kaitse piisavuse otsuses. Nende hulka kuuluvad 2023. aasta riikliku julgeoleku seadus, 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seadus ja andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse kasutuselevõtt. Viimast käsitletakse ka komisjoni otsuse eelnõus, millega muudetakse rakendusotsust (EL) 2021/1773, ning EAKNi vastavas arvamuses, mis esitati õiguskaitse direktiivi artikli 51 lõike 1 punkti g alusel.

⁴⁷ Vt EAKNi arvamus 14/2021, punkt 113.

⁴⁸ Vt EAKNi arvamus 14/2021.

4.1.1. ÕIGUSLIKUD ALUSED JA KOHALDATAVAD KAITSEMEETMED

4.1.1.1. UURIMISVOLITUSED ÕIGUSKAITSE EESMÄRGIL

72. Otsuse eelnõu põhjendustes 81–85 kirjeldab komisjon 2016. aasta uurimisvolituste seaduse muudatusi, mis kehtestati 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seadusega, niivõrd kui need puudutavad õiguskaitsealast töötlemist.⁴⁹ Üldiselt esitab komisjon üksikasjalikku teavet. Ühe konkreetse muudatuse osas leiab EAKN siiski, et otsuse eelnõu vajaks täiendavat selgitamist.
73. 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seadusega muudeti „sideoperaatori“ määratlust, st 2016. aasta uurimisvolituste seaduse kohase säilitamisteate potentsiaalsete adressaatide määratlust.⁵⁰ Muudetud määratlus hõlmab nüüd iga isikut, kes „kontrollib või pakub telekommunikatsioonisüsteemi, mis i) (täielikult või osaliselt) ei asu Ühendkuningriigis ega ole Ühendkuningriigist kontrollitav ning ii) mida teine isik kasutab sideteenuse pakkumiseks või osutamiseks Ühendkuningriigis asuvatele isikutele“. Kuigi komisjon viitab 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seaduse seletuskirjale, milles märgitakse, et paragrahvi 261 lõike 10 punkt c „annab täiendava selgituse, tagamaks, et keerukate ettevõtlusstruktuuridega suurettevõtjad on täielikult hõlmatud 2016. aasta uurimisvolituste seadusega“ ning „muudatusega [...] ei püüta hõlmata täiendavaid äriühinguid“, on selle muudatuse mõju endiselt ebaselge, näiteks kas sellega laiendatakse selliste isikuandmete mahtu, mille suhtes võidakse kohaldada säilitamisteadet. EAKN kutsub komisjoni seepärast üles üksikasjalikumalt käsitlema selle muudatuse mõju ja konkreetset jälgima seda aspekti, võttes eelkõige arvesse vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet.

4.1.1.2. RIIKLIKU JULGEOLEKU ERANDID ÕIGUSKAITSEASUTUSTELE

74. Andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse paragrahv 88 ajakohastab kehtivaid riikliku julgeoleku erandeid õiguskaitseraamistikus, et need vastaksid UK IKÜMis ja luureteenistuste režiimides sätestatud eranditele.⁵¹ Kuigi õiguskaitseasutused saavad juba piirata teatud kohustusi riikliku julgeoleku kaitsmise eesmärgil – näiteks kohustusi seoses andmesubjekti õigustega –, hõlmab 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahv 78A⁵² ka enamiku andmekaitsepõhimõtteid⁵³ ja teatud rahvusvahelise andmeedastuse nõudeid⁵⁴ kui sätteid, mida võib jätta kohaldamata, kui seda nõuab

⁴⁹ Komisjon rõhutab, et nagu on kirjeldatud rakendusotsuse (EL) 2021/1772 põhjendustes 139–141, võivad konkreetsed õiguskaitseasutused kasutada ka 2016. aasta uurimisvolituste seadusest tulenevaid sihipäraseid uurimisvolitusi raskete kuritegude ennetamiseks või avastamiseks. Selliste sätete muudatused ei käsitle seega juurdepääsu andmetele mitte üksnes riikliku julgeoleku, vaid ka õiguskaitse eesmärgil.

⁵⁰ 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahvi 261 lõike 10 punkt c, mis lisati 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seaduse paragrahviga 19.

⁵¹ Vt ka teadus-, innovatsiooni- ja tehnoloogiaministeeriumi teabeleht andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse kohta: UK IKÜMi ja andmekaitse seadus, avaldatud 27. juunil 2025, lk 14, <https://www.gov.uk/government/publications/data-use-and-access-act-2025-factsheets/data-use-and-access-act-factsheet-uk-gdpr-and-dpa>.

⁵² Andmete kasutamise ja juurdepääsu seadust rakendatakse järk-järgult mitmes etapis. Andmekaitseõigusaktide peamised muudatused andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse 5. osas jõustuvad 3. etapis ligikaudu 6 kuud pärast kuninga heakskiitu saamist, <https://www.gov.uk/guidance/data-use-and-access-act-2025-plans-for-commencement>.

⁵³ Vt 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahvi 78A lõige 1, lõike 2 punkt a ja lõige 3, mis lisati andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse paragrahviga 88.

⁵⁴ Vt 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahvi 78A lõige 1, lõike 2 punkt d ja lõige 4, mis lisati andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse paragrahviga 88.

riikliku julgeoleku kaitsmise eesmärk. Lisaks võib sellistes olukordades jääda kohaldamata mõni teabevolniku volitus siseneda ruumidesse, et teha kontrolle ja võtta täitemeetmeid⁵⁵.

75. Neid muudatusi ei ole nimetatud ei IKÜMi artikli 45 kohase kaitse piisavuse otsuse eelnõus ega õiguskaitse direktiivi artikli 36 kohase kaitse piisavuse otsuse eelnõus. EAKN peab siiski oluliseks hinnata neid laiendatud erandeid vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtete alusel. Sellega seoses tuleb EAKN meelde teist neljast nn Euroopa olulisest tagatisest: hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamise mis tahes piirang peab järgima nende olemust ning seda võib proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt teha ainult siis, kui see on vajalik ja vastab tegelikult liidu tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või vajadusele kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.⁵⁶ EAKN peab peamistest andmekaitsepõhimõtetest, rahvusvahelise edastamise nõuetest ja teabevolniku volitustest erandite tegemist probleemseks.
76. Muudetud eeskirja kohaselt võib kuuest andmekaitsepõhimõttest jätta viis kohaldamata, kui seda on vaja riikliku julgeoleku tagamiseks.⁵⁷ Need põhimõtted sätestavad muu hulgas, et õiguskaitse eesmärk, milleks isikuandmeid kogutakse, peab olema täpsustatud, selge ja õiguspärane ning isikuandmed peavad olema piisavad, asjakohased ega tohi olla selle eesmärgi suhtes liigsed. Samuti täpsustavad need, et isikuandmed peavad olema täpsed ja neid tohib säilitada ainult nii kaua kui vaja. Nagu eespool märgitud, hõlmavad tulevased erandid lisaks teatud rahvusvahelise edastamise nõudeid, näiteks 2018. aasta andmekaitse seaduse artikli 73 lõikes 3 sätestatud rahvusvahelise edastamise nn teist tingimust. See tingimus eeldab, et edastamine peab põhinema kas kaitse piisavuse määrustel, asjakohastel kaitsemeetmetel või – kui kumbagi neist ei kohaldata – erilistel asjaoludel. Erandid mõjutavad ka teabevolniku volitusi, näiteks õigust anda välja teabe- ja õiguskaitseteateid.⁵⁸
77. EAKN märgib, et kuigi erandid erinevad selgelt õiguskaitse direktiivist, on need väga sarnased riikliku julgeoleku erandite ja piirangutega, mis on sätestatud Euroopa Nõukogu ajakohastatud konventsiooni nr 108 (edaspidi „konventsioon 108+“) artiklis 11⁵⁹; Ühendkuningriik allkirjastas konventsiooni 10. oktoobril 2018, kuid ei ole seda käesoleva arvamuse esitamise kuupäevaks ratifitseerinud ja see ei ole veel jõustunud.⁶⁰ Sellega seoses tuleb EAKN meelde, et konventsiooni (üksikisikute kaitse kohta isikuandmete automatiseeritud töötlemisel) nõuandekomitee andis hiljuti välja suunised ajakohastatud konventsiooni nr 108 artikli 11 üldpõhimõtete kohta⁶¹.
78. Euroopa Nõukogu rõhutab oma suunistes selge sõnaga, et erandeid ei kohaldata muu hulgas proportsionaalsuse ja töötlemise eesmärgi õiguspärasuse põhimõtete suhtes. See tähendab, et tuleb tagada andmete töötlemise proportsionaalsus ja nõue, et isikuandmeid töödeldakse õiguspärasel eesmärgil. Kooskõlas nõuandekomitee suunistega on EAKN eriti valvas seoses mis tahes eranditega proportsionaalsuse põhimõttest ning nõudest töödelda isikuandmeid õiguspärasel eesmärgil. Samuti leiab EAKN, et järelevalveasutuse volituste mis tahes erandeid tuleks käsitleda ettevaatlikult. Kuigi

⁵⁵ Vt 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahvi 78A lõige 1, lõike 2 punktid e, f ja g, mis lisati andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse paragrahviga 88.

⁵⁶ Vt EAKNi soovitus 02/2020 Euroopa oluliste tagatiste kohta jälgimismeetmete kontekstis, vastu võetud 10. novembril 2020, lk 10.

⁵⁷ 2018. aasta andmekaitse seaduse paragrahvi 78A lõigete 2 ja 3 kohaselt ei kohaldata selle seaduse 3. osa 2. peatükki, kui seda on vaja riikliku julgeoleku kaitseks, v.a a) artikli 35 lõige 1 (esimene andmekaitsepõhimõte), kui see nõuab isikuandmete töötlemise seaduslikkust; b) artikli 35 lõiked 2–5 (töötlemise seaduslikkus ja tundliku töötlemise piirangud); c) artikkel 42 (kaitsemeetmed: tundlik töötlemine) ja d) 8. lisa (tundliku töötlemise tingimused).

⁵⁸ Teabeteated nõuavad, et vastutav või volitatud töötleja esitaks komisjonile tema ülesannete täitmiseks mõistlikult vajaliku teabe. Õiguskaitseteated annavad volinikule õiguse nõuda isikult konkreetsete meetmete võtmist (või nende võtmisest hoidumist), kui volinik on veendunud, et isik ei täida konkreetseid andmekaitsekohustusi.

⁵⁹ Vt protokoll, millega muudetakse konventsiooni üksikisikute kaitse kohta isikuandmete automaattöötlemisel (CETS nr 223).

⁶⁰ <https://www.coe.int/en-GB/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=223>

⁶¹ <https://rm.coe.int/t-pd-2021-7rev13-interpretation-of-general-principles-article-11-c108-/1680b6c146>

järelevalvetegevuse erinõuded, näiteks juurdepääsuloa, võivad olla asjakohased riikliku julgeolekuga seotud töötlemise kontekstis, on oluline tagada tõhus järelevalve, et vältida järelevalvelünga teket. Samas vaimus sätestab konventsiooni 108+ artikli 11 lõige 3, et artikli 15 erandid⁶² „ei piira nõuet, et riikliku julgeoleku ja kaitse eesmärgil toimuv töötlemine peab olema konventsiooniosaliste riigisisese õiguse alusel sõltumatu ja tõhusa kontrolli ja järelevalve all“. Lisaks tuleks kõiki erandeid tõlgendada võimalikult kitsalt. Asjaolu, et isikuandmeid töödeldakse riikliku julgeoleku eesmärgil, ei tohiks iseenesest olla piisav, et teha erandit. Peaks olema selge, et andmekaitsekorra erandit tuleb kohaldada igal üksikjuhul eraldi ja ainult siis, kui see on vajalik ja proportsionaalne.⁶³

79. Seda küsimust ei käsitleta piisavuse otsuste eelnõudes, seepärast kutsub EAKN komisjoni üles täiendama oma hinnangut otsuse eelnõus ning jälgima eriti tähelepanelikult, kuidas tegelikult rakendatakse õiguskaitseasutuste suhtes kohaldatavate riikliku julgeoleku erandeid.

4.1.2. ÜHENDKUNINGRIIGI LUUREASUTUSTE JA ÕIGUSKAITSEASUTUSTE KAASVASTUTAVAD TÖÖTLEJAD

80. Vastavalt andmete kasutamise ja juurdepääsu seadusega tehtud muudatustele võivad pädevate õiguskaitseasutuste tööstustoimingud kuuluda teatud asjaoludel riiklike julgeolekuasutuste poolt isikuandmete töötlemise suhtes tavaliselt kohaldatavate eeskirjade kohaldamisalasse.⁶⁴ Teisisõnu, vastavalt andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse paragrahvis 89 sätestatud tingimustele laiendatakse 2018. aasta andmekaitseseaduse 4. osas kehtestatud riikliku julgeoleku eesmärgil tehtava andmetöötlemise andmekaitsekorda ka andmetöötlemisele õiguskaitseasutuste poolt.
81. Komisjon rõhutab, et andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse paragrahvi 89 tingimused näevad ette ranged kaitsemeetmed: pädev asutus peab olema määratletud „kvalifitseeritud pädeva asutusena“ siseministri kehtestatud eeskirjades, kes peab lisaks määrama kindlaks konkreetse töötlemistoimingu, mida kvalifitseeritud pädev asutus teostab kaasvastutava töötlejana koos vähemalt ühe luureteenistusega riikliku julgeoleku kaitse eesmärgil.⁶⁵
82. Tunnistades, et need kaitsemeetmed hõlmavad olulisi piiranguid, kutsub EAKN komisjoni üles jälgima nende eeskirjade tegelikku rakendamist. Erilist tähelepanu tuleks pöörata sellele, et 2018. aasta andmekaitseseaduse 4. osa kohaldatakse rangelt riikliku julgeoleku eesmärgil tehtavate töötlemistoimingute suhtes, ilma muudele kontekstidele laiendamata. Kuigi riikidele on antud lai kaalutusõigus riikliku julgeoleku küsimustes, nagu tunnistab ka Euroopa Inimõiguste Kohus⁶⁶, on EAKN seisukohal, et ohud riiklikule julgeolekule peavad oma olemuse, raskuse ja konkreetsete asjaolude poolest olema eristatavad üldistest avaliku julgeoleku ohtudest või raskest kuritegudest. Ainult sellistel juhtudel on õiguskaitseasutuste tegevus luureteenistuste andmekaitsekorra raames kooskõlas vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega.⁶⁷ Lisaks peab EAKN vajalikuks jälgida, kas

⁶² Vt konventsiooni nr 108+ artikkel 15, kus on täpsustatud, kuidas peavad konventsiooni osalised tagama konventsiooni sätete järgimise, nähes ette ühe või mitu järelevalveasutust.

⁶³ Vt ka konventsiooni 108+ artikkel 11, milles täpsustatakse, et erandid peavad olema sätestatud seaduses, austama põhiõiguste ja -vabaduste olemust ning olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ja proportsionaalsed meetmed. Vastavalt nõuandekomitee suunistele artikli 11 üldpõhimõtete kohta tähendab see, et tuleks kaalutada asjaomaseid huviseid konventsiooni teatud sätetest erandite tegemise vajadust üksikisikute inimõiguste ja põhivabaduste austamisega ja seda tuleb põhjendada.

⁶⁴ Vt otsuse eelnõu põhjendus 72.

⁶⁵ Vt otsuse eelnõu põhjendus 73.

⁶⁶ Vt Euroopa Inimõiguste Kohus, Big Brother Watch jt vs. Ühendkuningriik, 25. mai 2021, punkt 350.

⁶⁷ See tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, kus kohaldatakse liikmesriikide õigusaktidele vajalikkuse ja proportsionaalsuse kriteeriumi, mis lubab avaliku võimu organitel isikuandmeid säilitada ja saada neile juurdepääsu, mistõttu õiguspärased

kvalifitseeritud pädevad asutused suudavad tegelikult selgelt eristada töötlemise eri eesmärke, et järgida vastavat õigusraamistikku.

4.1.3. ANDMETEGA TUTVUMISE ÕIGUS

83. Andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduses on täpsustatud, et andmesubjektidel on õigus tutvuda asjakohase teabega üksnes siis, kui vastutav töötleja saab neid esitada mõistliku ja proportsionaalse otsingu alusel. See muudatus on sisse viidud nii õiguskaitse- kui ka riikliku julgeoleku valdkonnas.⁶⁸
84. Komisjon selgitab seda selgitusena, mis on kooskõlas riigisisese kohtupraktika alusel kehtestatud standarditega, milles võetakse arvesse ka andmesubjekti huve. EAKN oleks siiski tervitanud üksikasjalikumat teavet, kuidas tõlgendatakse mõistet „mõistlik ja proportsionaalne otsing“, ka seetõttu, et õiguskaitsedirektiivi artikkel 14 sellist elementi ei sisalda. EAKN tunnistab, et tõepoolest võib esineda olukordi, kus vastutava töötleja pingutusi andmesubjekti käsitleva teabe tuvastamisel ja leidmisel võib pidada põhjendamatuks ja ebaproportsionaalseks, ohustamata olulist samaväärsust.⁶⁹ EAKN tuletab meelde käesoleva arvamuse punktis 34 esitatud analüüsi ja järelduse, mis on samamoodi asjakohased ka õiguskaitse ja riikliku julgeoleku valdkonnas.

4.1.4. EDASISAATMINE

4.1.4.1. UUS ANDMEKAITSE HINDAMINE

85. Kui pädev asutus kavatseb jagada 2018. aasta andmekaitseseaduse 3. osa alusel töödeldavaid isikuandmeid kolmanda riigi õiguskaitseasutustega, kohaldatakse erinõudeid. Eelkõige võivad sellised ülekanded toimuda, kui need on heaks kiidetud siseministri kehtestatud eeskirjadega, või kui sellised eeskirjad puuduvad, asjakohaste kaitsemeetmete alusel. Kui edastamine ei saa põhineda määrusel ega asjakohastel kaitsemeetmetel, võib see toimuda ainult teatud kindlaksmääratud asjaoludel, mida nimetatakse „eriasjaoludeks“, mis vastavad olukordadele ja tingimustele, mis kvalifitseeruvad õiguskaitsedirektiivi artikli 38 kohaselt „eranditeks“.
86. Kuigi komisjon märgib, et „Ühendkuningriigist isikuandmete rahvusvahelise edastamise kord on väga lähedal direktiivi (EL) 2016/680 V peatükis sätestatud eeskirjadele“, märgitakse otsuse eelnõus samuti, et edastamise heakskiitmise eeskirjade õiguslik standard, millele viidati 2018. aasta andmekaitseseaduse endises paragrahvis 74A kaitse piisavuse määrustena, ja asjakohased kaitsemeetmed on ümber sõnastatud. Piisavale kaitsetasemele viitamise asemel nõuab 2028. aasta andmekaitseseaduse paragrahvis 74AB sätestatud uus „andmekaitse hindamine“, et andmesubjektide kaitsetase andmete vastuvõtvas kolmandas riigis või rahvusvahelises organisatsioonis ei oleks „oluliselt madalam“ kui andmesubjektide kaitsetase, mis on sätestatud Ühendkuningriigi asjakohastes andmekaitse õigusaktides.
87. Sellega seoses märgib EAKN, et elemendid, millega peab siseminister 2018. aasta andmekaitseseaduse punkti 74 alapunkti AB alapunkti 2 kohaselt hindamisel arvestama, näivat olevat vähenenud võrreldes

eesmärgid, nagu riiklik julgeolek või võitlus raskete kuritegude vastu, on erinevad ja võivad seetõttu õigustada erinevaid sekkumise liike. Vt Euroopa Liidu Kohus, liidetud kohtuasjad C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, La Quadrature du Net jt, 6. oktoober 2020, punkt 124.

⁶⁸ Vt andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse paragrahvi 78 lõiked 3 ja 4, millega muudetakse 2018. aasta andmekaitseseaduse paragrahve 45 ja 94.

⁶⁹ Näiteks võib väita, et see on nii konfiskeeritud seadmete otsimisel, mida ei ole veel analüüsitud ega dekrüptitud.

eelmise kaitse piisavuse määruste hindamisega.⁷⁰ EAKN juhib tähelepanu teatud tegurite eemaldamisele, millel tema arvates on oluline roll hindamisel, kas kolmas riik pakub isikuandmete kaitse seisukohast sisuliselt samaväärset taset, ning tuletab meelde käesoleva arvamuse punktides 42–43 esitatud analüüsi ja järeldusi. Eelkõige julgustab EAKN i) komisjoni konkreetset käsitlema muudatusi ja täpsustama oma hinnangut uue andmekaitsekatse kohta. EAKN mõistab, et isikuandmete kolmandatele riikidele edastamist käsitlevate uute eeskirjade eesmärk on tagada täiendav paindlikkus. Samal ajal kutsub EAKN komisjoni üles jälgima nende eeskirjade tegelikku kohaldamist õiguskaitse ja kriminaalõiguslase koostöö valdkonnas. See on eriti oluline seoses siseministri uue volitusega kehtestada eeskirjad, millega määratletakse ja kiidetakse heaks andmete edastamine uue andmekaitse hindamise alusel mis tahes viisil, sealhulgas viitega riigi geograafilistele sektoritele, vastutavatele töötajatele või volitatud töötajatele, andmete saajatele, andmete liikidele, edastamise viisidele ja õigusaktidele. Näiteks jääb ebaselgeks, kuidas konkreetne kolmandas riigis asuv ja ebapiisavaks peetav vastutav või volitatud töötaja täidaks andmekaitse kriteeriume, kui tegu on tõhusa õiguskaitse või andmesubjekti õigustega, mis ei ole veel kehtestatud selle kolmanda riigi õigusraamistikus.

88. Lisaks tuletab EAKN meelde paragrahvis 41 esitatud järeldusi seoses kriteeriumi „isikuandmete Ühendkuningriiki ja Ühendkuningriigist edastamise hõlbustamise otstarbekohasus“ kasutamise (2018. aasta andmekaitseseaduse paragrahvi 74 AA lõige 3) ning kutsub komisjoni üles oma otsuses selgitama, et see kriteerium ei ole andmekaitse hindamise element, vaid üksnes täiendav tegur, mida minister võib kaalutleda, kui hindamise kriteeriumid on täielikult täidetud, sest see ei ole seaduse tekstist täiesti selge. Sellega seoses kutsub EAKN komisjoni üles jälgima 2018. aasta andmekaitseseaduse paragrahvi 74AA lõike 3 tegelikke tagajärgi, sest ei ole veel selge, mis roll on selles kontekstis kriteeriumil „isikuandmete Ühendkuningriiki ja Ühendkuningriigist edastamise hõlbustamise otstarbekohasus“.

4.1.4.2. ÜHENDKUNINGRIIGI–USA PILVETEENUSTE ÕIGUSAKTI LEPING

89. Veel üks asjakohane areng edasisaatmise valdkonnas on Suurbritannia ja Põhja-liri Ühendkuningriigi valitsuse ning Ameerika Ühendriikide valitsuse vahelise lepingu (mis käsitleb juurdepääsu elektroonilistele andmetele raske kuritegevuse vastu võitlemiseks) (edaspidi „Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti leping“) jõustumine oktoobris 2022. Nagu komisjon õigesti märgib, võivad EList Ühendkuningriigi teenusepakkujatele edastatud isikuandmed olla käesoleva lepingu alusel pädevate USA õiguskaitseasutuste välja antud tõendite esitamise korralduste objektiks.⁷¹
90. Võttes arvesse, et Ühendkuningriigi eelmise kaitse piisavuse otsuse vastuvõtmise ajal oli leping sõlmitud, kuid mitte veel jõustunud, rõhutas komisjon, et Ühendkuningriik peaks kooskõlas IKÜMi artikli 45 lõikega 4 edastama komisjonile kogu teabe ja edasised selgitused, kuidas USA täidab lepingust tulenevaid kohustusi, et tagada Ühendkuningriigi eelmise kaitse piisavuse otsuse nõuetekohane järelevalve. Komisjon märkis, et erilist tähelepanu tuleks pöörata ELi–USA raamlepingus kehtestatud kaitsemeetmete kohaldamisele ja kohandamisele Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste

⁷⁰ 2018. aasta andmekaitseseaduse paragrahvi 74A lõikes 4, mille jättis andmete kasutamise ja juurdepääsu seadus välja, sätestati kriteeriumide loetelu, mis oli identne õiguskaitse direktiivi artikli 36 lõikega 3.

⁷¹ Vt otsuse eelnõu põhjendus 87.

õigusakti lepinguga hõlmatud⁷² konkreetset liiki üleandmistele suhtes.⁷³ Selle avalduse järelmeetmena viitab komisjon oma otsuse eelnõus mitmele Ühendkuningriigi ja USA vahel saavutatud selgitusele seoses ELi–USA raamlepingu kohaldamisega Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingu suhtes. EAKN tervitab neid selgitusi, mis pakuvad täiendavat õiguslikku selgust. Samal ajal väärivad märkimist, et ELi–USA raamlepingut ei ole veel läbi vaadatud, mis piirab mõneti järeldusi selle Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingu suhtes kohaldamise mõju ja tõhususe kohta.⁷⁴ Arvestades ELi–USA raamlepingut, soovib EAKN tuletada meelde vajadust parendada lepingus sätestatud kaitsemeetmete taset. See kehtib eelkõige õiguskaitse kättesaadavuse kohta. ELi andmesubjektidel, kes ei ole ELi kodanikud, ei ole õiguskaitseaduse alusel alust kasutada õiguskaitsevahendeid. Lisaks sisaldab eraelu puutumatuse seadus erandeid, mida ei ole muudetud õiguskaitseadusega, mis vähendavad üksikisikute võimalust taotleda õiguskaitset teatud õiguskaitse- ja riikliku julgeoleku olukordades. Kuigi komisjon märgib, et kohtuliku hüvitamise seadus ei ole ainus hüvitise taotlemise mehhanism, märgitakse otsuse eelnõus üksnes, et „olenevalt konkreetse juhtumi asjaoludest ja kontekstist pakuvad muud kohaldatavad Ameerika Ühendriikide õigusaktid alternatiivseid võimalusi kohtuliku hüvitise taotlemiseks“⁷⁵. Seega jääb ebaselgeks, kas kõigil ELi kodanikel, kelle andmed võivad kuuluda Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingu reguleerimisalasse, on õigus kohtulikule kaitsele USAs.

91. EAKN märgib ka, et Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingus kehtestatud konkreetne vastastikune kaitsemeede, millega mõlemad pooled piiravad mõju, mida leping võib avaldada vastavalt Ühendkuningriigile ja USA isikutele, ei ole oma olemuselt kohaldatav ELi üksikisikute suhtes.⁷⁶ EAKN märgib, et seepärast on olulised tugevad andmekaitsemeetmed, et tagada ELi andmesubjektide õiguste piisav kaitse, kui neid töödeldakse selle lepingu alusel. EAKN kutsub seepärast komisjoni üles jätkama Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingu lisamist oma tulevastesse hindamisse ja läbivaatamistesse kaitse piisavuse otsuse kohta.
92. Üldiselt leiab EAKN, et on vaja selgitada komisjoni hinnangut Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingu kohta ning lepingu võimalikku mõju kaitsetasemele, nagu on hinnatud eelmises Ühendkuningriigi kaitse piisavuse otsuses. Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingu esimese läbivaatamise tulemused, mis tuleb lepingu artikli 12 lõike 1 kohaselt teha ühe aasta jooksul alates lepingu jõustumisest, võivad olla sellise edasise analüüsi jaoks eriti informatiivsed.

4.1.5. JÄRELEVALVE JA ÕIGUSKAITSE

93. EAKN märgib, et 2018. aasta andmekaitseaduse ja 2016. aasta uurimisvolituste seaduse kohane kriminaalõiguskaitseasutuste järelevalvesüsteem ning 2018. aasta andmekaitseaduse 3. osa, 2016. aasta uurimisvolituste seaduse ja 1998. aasta inimõiguste seaduse alusel kättesaadavad

⁷² Vt Ameerika Ühendriikide ja Euroopa Liidu vaheline leping isikuandmete kaitse kohta

seoses kuritegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise kohta, ELT

L 336, 10.12.2016, lk 3–13, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1210\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1210(01)).

⁷³ Vt rakendusotsuse (EL) 2021/1772 põhjendus 155. Vastavalt Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepingu artikli 9 lõikele 1 kohaldatakse ELi–USA raamlepingut *mutatis mutandis* Ühendkuningriigi–USA pilveteenuste õigusakti lepinguga. Seda saab kohaldada üksnes *mutatis mutandis*, sest raamleping reguleerib piiriülest edastamist õiguskaitseasutuste vahel, mitte teenuseosutaja ja õiguskaitseasutuse otsest koostööd.

⁷⁴ Vt ELi–USA raamlepingu artikkel 23, milles on sätestatud, et pooled vaatavad korrapäraselt ja ühiselt läbi lepingut rakendavad põhimõtted ja menetlused ning esimene läbivaatamine toimub hiljemalt kolm aastat pärast lepingu jõustumise kuupäeva. ELi–USA raamleping jõustus veebruaris 2017.

⁷⁵ Vt otsuse eelnõu põhjendus 93.

⁷⁶ Vt lepingu artikli 4 lõige 3 ja artikli 7 lõige 1, milles sätestatakse sihtrühma piirangud, mille kohaselt lepingu kohaldamisalasse kuuluvad korraldused ei tohi tahtlikult olla suunatud „vastuvõtva poole isikule“. Seega ei tohi USA tahtlikult suunata korraldusi Ühendkuningriigi territooriumil viibivale isikule ning Ühendkuningriik peab järgima sarnast piirangut.

õiguskaitsemehhanismid jäävad suures osas samaks. Eelkõige tagab järelevalve Ühendkuningriigis lisaks teabevolnikule jätkuvalt ka muud volinikud, nimelt uurimisvolituste volinik (IPC), keda abistavad teised kohtuvolinikud, ning biomeetria ja valvekaamerate volinik.

94. Nagu selgitas komisjon otsuse eelnõu põhjenduses 97, on 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seaduses tehtud ainult piiratud muudatusi, eelkõige võttes kasutusele uurimisvolituste voliniku asetäitjad, kellele uurimisvolituste volinik võib delegeerida konkreetseid volitusi, kui nad ei suuda või saa oma ülesandeid täita. Sellised uurimisvolituste voliniku asetäitjad peavad olema kohtukomisjonärid ja nad nimetab ametisse uurimisvolituste volinik.
95. EAKN märgib positiivselt, et andmete kasutamise ja juurdepääsu seadusele eelnenud andmekaitse- ja digiteabe seaduse eelnõus esitatud varasemad mõtted kaotada biomeetria ja valvekaamerate volinik ning anda roll üle uurimisvolituste volinikule on kõrvale jäetud⁷⁷. Sellega seoses kutsub EAKN komisjoni üles pöörama rohkem tähelepanu ja esitama otsuse eelnõu järelevalves ja tulevastel läbivaatamistel üksikasjalikuma hinnangu biomeetria ja seirekaamerate voliniku rolli kohta järelevalvesüsteemis.
96. Nagu EAKN juba rõhutas arvamuses 14/2021, on teabevolnikul vajalikud volitused, mis on tihedalt kooskõlas ELi liikmesriikide järelevalveasutuste volitustega, mis on sätestatud IKÜMi artiklis 58, kuid tõhusate sanktsioonide olemasolul on oluline roll õigusnormide järgimise tagamisel⁷⁸.
97. EAKN märgib positiivselt teabevolniku büroo läbipaistvuspoliitikat ning statistiliste ja analüütiliste andmete, sealhulgas näidete kättesaadavust teabevolniku büroo jõustamistegevuse kohta õiguskaitseasutuste suhtes⁷⁹. Sellega seoses märgib EAKN, et Ühendkuningriigi andmekaitseasutus eelistab hoiatusi, kui politsei jõud rikuvad andmekaitse õigusakte. Märkimisväärne erand on jaanuaris 2024 riigiprokuratuurile väljastatud jõustamisteade⁸⁰. EAKN peab positiivseks ka seda, et teabevolnik on avaldanud asjaomastele isikutele arvukalt tegevusjuhendeid, suuniseid, arvamusi ja muid juhenddokumente.
98. Võttes arvesse eespool esitatut ja eelkõige eelseisvaid olulisi muudatusi Ühendkuningriigi järelevalveasutuse struktuuris ja korralduses, nagu on juba analüüsitud käesoleva arvamuse punktis 68, kutsub EAKN Euroopa Komisjoni üles jätkuvalt jälgima Ühendkuningriigi andmekaitseraamistikus sätestatud sanktsioonide ja asjakohaste õiguskaitsevahendite tõhusust.

4.2. ÜHENDKUNINGRIIGI AMETIASUTUSTE JUURDEPÄÄS JA NENDEPOOLNE KASUTAMINE RIIKLIKU JULGEOLEKU EESMÄRKIDEL

99. Otsuse eelnõus on esitatud ainult piiratud üksikasjad isikuandmetele juurdepääsu ja nende kasutamise kohta Ühendkuningriigi ametiasutuste poolt riikliku julgeoleku eesmärkidel. Komisjon selgitab, et andmete kasutamise ja juurdepääsu seadus tegi Ühendkuningriigi luureteenistuste andmetöötlust reguleerivas raamistikus ainult väikesi muudatusi⁸¹, millest mõni tehti ka 2018. aasta andmekaitseseaduses sätestatud õiguskaitsekorras. Need muudatused on lühidalt mainitud otsuse eelnõu põhjenduses 75. Lisaks käsitletakse 2016. aasta uurimisvolituste seaduses pärast Ühendkuningriigi eelmise kaitse piisavuse otsuse vastuvõtmist tehtud muudatusi juba otsuse eelnõu

⁷⁷ Vt <https://www.gov.uk/government/organisations/biometrics-and-surveillance-camera-commissioner>.

⁷⁸ Vt EAKNi arvamus 14/2021, punkt 112.

⁷⁹ Vt näiteks üksikasjalikud andmekaitsekaebuste andmekogumid, mis on avaldatud aadressil <https://ico.org.uk/action-weve-taken/complaints-and-concerns-data-sets/data-protection-complaints/>.

⁸⁰ Vt <https://ico.org.uk/action-weve-taken/enforcement/crown-prosecution-service-1/>.

⁸¹ Vt otsuse eelnõu põhjendus 75.

punktis 3.2, kus need käsitletavat andmete töötlemist õiguskaitse ja riikliku julgeoleku eesmärgil.⁸² Seega kehtivad eespool punktides 4.1.1.1 ja 4.1.3 kirjeldatud selgitamis- ja jälgimistaotlused samamoodi isikuandmetele juurdepääsu ja nende kasutamise suhtes riikliku julgeoleku eesmärgil.

4.2.1. TEHNILISE VÕIMEKUSE TEADETE KASUTAMINE

100. Aasta alguses avaldasid meediaväljaanded teate, et Ühendkuningriigi valitsus oli väidetavalt väljastanud suurele tehnoloogiaettevõttele 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahvi 253 alusel tehnilise võimekuse teate, milles nõuti teenusepakkujalt võimet säilitada juurdepääs oma kasutajate krüptitud andmetele dekodeeritud vormis.⁸³ Tegelikult tähendaks see väidetavalt, et teenusepakkuja vältiks oma pilvtalletuslahenduse jaoks pakutavat otspunktkrüptimist. Seda meetet on seepärast nimetatud „tagauksenõudeks“.
101. Kuigi kolmanda riigi kodanike õiguslik alus oli Ühendkuningriigi kaitse piisavuse eelmise otsuse vastuvõtmise ajal juba olemas, näib, et see teatatud juhtum on esimene teadaolev seda liiki taotluse juhtum. Seega on tegu olulise arenguga, mis väärib tähelepanu, eriti arvestades IKÜMi artikli 45 lõike 2 punkti a, mis nõuab mitte ainult paberil oleva õigusraamistiku hindamist, vaid ka selle rakendamise hindamist.⁸⁴ Seetõttu oleks EAKN eeldanud, et otsuse eelnõus käsitletakse seda küsimust selge sõnaga, ja soovib komisjonil otsust vastavalt täiendada.
102. Kuigi selle juhtumi üksikasjad ei ole kolmandate riikide kodanike konfidentsiaalsuse tõttu üldsusele täielikult teada, on uurimisvolituste kohtu veebilehel eraviisilise ärakuulamise taotluse avalikust nimekirjast ning sellist ärakuulamist käsitlevast eraõiguslikust kohtuotsusest avalikult kättesaadavast väljavõttest näha, et see ei ole küsimus meediale spekulatsiooniks.⁸⁵ See küsimus väärib mainimist ja 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahvi 253 väidetav kohaldamine „tagauksenõude“ esitamiseks tuleks tähistada tulevikus jälgimiseks.
103. Nagu hiljuti märgiti arvamuses 05/2024, peab EAKN krüptimist isikuandmete ja elektroonilise side turvalisuse ja konfidentsiaalsuse tagamisel hädavajalikuks. Eelkõige on elektroonilise side konfidentsiaalsuse tagamiseks oluline vahend tõeline otspunktkrüptimine, mis hõlmab lõppseadmeid ja neis olevaid andmeid ning mille dekrüptimisvõtmed on ainult kasutaja valduses.⁸⁶ Kolmandate riikide kodanikud, kes sunnivad ettevõtjaid pakkuma võimalust krüptimine valitsuse taotlusel eemaldada, tekitavad süsteemseid nõrkusi ning ohustavad otseselt elektroonilise side terviklust ja konfidentsiaalsust. Sellega seoses juhib EAKN tähelepanu kohtuasjale PODCHASOV vs. RUSSIA, kus Euroopa Inimõiguste Kohus leidis, et „kohustus dekodeerida otspunktkrüptitud sidevahendeid võib tähendada nõuet, et selliste teenuste osutajad nõrgendaksid krüptimismehhanismi kõigi kasutajate jaoks; see ei ole seega proportsionaalne taotletavate õiguspäraste eesmärkidega“.⁸⁷
104. Kuigi eeldatakse, et Ühendkuningriigi valitsus püüaks eelkõige saada juurdepääsu krüptimata kasutajaandmetele, kui esineb risk riigi julgeolekule, leiab EAKN, et kolmandate riikide kodanike

⁸² Vt otsuse eelnõu põhjendus 98. Neid uurimisvolitusi võivad kasutada peale riiklike luureasutuste ka teatud õiguskaitseasutused.

⁸³ Vt „U.K. orders Apple to let it spy on users' encrypted accounts“ (Washington Post, 7. veebruar 2025), <https://www.washingtonpost.com/technology/2025/02/07/apple-encryption-backdoor-uk/>.

⁸⁴ Lisaks on IKÜMi artikli 45 lõikes 3 sätestatud, et komisjon võtab oma kaitse piisavuse järelduste korrapärasel läbivaatamisel arvesse kõiki asjakohaseid arenguid kolmandas riigis.

⁸⁵ Vt <https://www.judiciary.uk/judgments/apple-inc-v-secretary-of-state-for-the-home-department/>.

⁸⁶ Vt avaldus 5/2024 tõhusa õiguskaitse eesmärgil andmetele juurdepääsu käsitleva kõrgetasemelise töörühma soovitude kohta, vastu võetud 4. novembril 2024, lk 4, 5.

⁸⁷ Vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 13. veebruari 2024. aasta otsus kohtuasjas 33696/19, punkt 79.

kasutamise hindamise taotlus, nagu eespool kirjeldatud, on sama asjakohane ka seoses valitsuse juurdepääsuga õiguskaitse eesmärkidel.

4.2.2. ÕIGUSLIKUD ALUSED JA KOHALDATAVAD KAITSEMEETMED

105. 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seadusega kehtestati erikord selliste suurte isikuandmekogumite säilitamiseks ja läbivaatamiseks, mille korral isikuandmetega seotud isikutel „ei saa eeldada või saavad eeldada ainult vähesel määral, et nende eraelu puutumatus on tagatud“, nagu on sätestatud seaduses.⁸⁸ Selliste suurte isikuandmekogumite konkreetsete alamkogumite säilitamiseks ja uurimiseks on 2016. aasta uurimisvolituste seaduses nüüd ette nähtud võimalus anda „üksiklube“ ja „kateegorialube“. ⁸⁹
106. Suurte isikuandmekogumite mõiste on lai ja võib hõlmata mitmesuguseid andmekogumeid.⁹⁰ Seda võib kohaldada tundliku teabe suhtes, kuid see võib hõlmata ka avalikult ja kaubanduslikult kättesaadavaid andmeid. Seda arvesse võttes pidas Ühendkuningriigi valitsus vajalikuks vaadata läbi varasem kord, millega kohaldati kõigi suurte isikuandmekogumite suhtes samal tasemel kaitsemeetmeid, ning sätestada selle asemel mitmesugused kaitsemeetmed suurte isikuandmekogumite säilitamiseks ja uurimiseks, sõltuvalt nende sisu tundlikkusest või üldsusele kättesaadavusest või neid säilitavate ja uurivate luureteenistuste sekkumise tasemest.⁹¹ EAKN on seisukohal, et need kaalutlused tõid lõpuks kaasa eraldi korra suurte isikuandmekogumite jaoks, kus eraelu puutumatusega seotud mõistlik ootus on väike või puudub.
107. Kuigi komisjon arutab lühidalt uut „kateegorialoa“ mõistet, on otsuse eelnõus märgitud, et „suurte isikuandmekogumite säilitamisel ja uurimisel jääb kehtima rakendusotsuse (EL) 2021/1772 põhjendustes 239 ja 240 hinnatud kord, eelkõige vajadus määruse järele, mille kiidab kõigepealt heaks minister ja seejärel kohtuvolinik, võttes arvesse meetme vajalikkuse ja proportsionaalsuse nõudeid, nagu on sätestatud 2016. aasta uurimisvolituste seaduse 7. osas“⁹². See analüüs näib siiski olevat puudulik. EAKN märgib, et peale kateegorialubade lisaks ka üksiklubade kehtestamine on oluline muudatus, mida rakendatakse 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seadusega seoses eespool nimetatud konkreetse andmekogumiga: „üksikluba“, mille võib anda luureteenistuse juht või tema nimel tegutsev isik, asendab vajaduse saada määrus, et säilitada või säilitada ja uurida suuri isikuandmekogumeid, mille korral on eraelu puutumatusega seotud mõistlik ootus väike või puudub.⁹³ Mõisteid „määrus“ ja „üksikluba“ ei tohiks seega segi ajada ning neid ei tohi kasutada teineteise asemel⁹⁴, sest kohtu heakskiit, mis on nõutav üksiklubade andmiseks, piirdub küsimusega, kas konkreetne andmekogum vastab kriteeriumidele, mille alusel saab 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahvi 226A kohaselt liigitada, et eraelu puutumatusega seotud mõistlik ootus on väike

⁸⁸ Vt 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahvi 226A lõige 1.

⁸⁹ Vt 2016. aasta uurimisvolituste seaduse artiklid 226A ja 226BA, mis on kehtestatud 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seaduse artikliga 2.

⁹⁰ Vt 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahv 199, milles on sätestatud, et „luureteenistus säilitab suure isikuandmekogumi, kui a) luureteenistus saab teavet, mis sisaldab mitme isiku isikuandmeid, b) andmekogumi olemuse tõttu ei ole enamik isikutest luureteenistuse jaoks oma ülesannete täitmisel huvipakkuvad ega muutu huvipakkuvaks tõenäoliselt ka tulevikus, c) pärast sisu esialgset läbivaatamist säilitab luureteenistus andmekogumi oma ülesannete täitmiseks ja d) andmekogumit hoitakse või hoitakse elektrooniliselt nende ülesannete täitmiseks analüüsimiseks“.

⁹¹ Vt siseministerium, uurimisvolituste õigusakti muutmise poliitikadokument: suured isikuandmete kogumid ja kolmandate isikute suured isikuandmete kogumid, <https://www.gov.uk/government/publications/investigatory-powers-amendment-bill-factsheets/investigatory-powers-amendment-bill-bulk-personal-datasets-and-third-party-bulk-personal-datasets>.

⁹² Vt otsuse eelnõu põhjendus 99.

⁹³ 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahvi 200 lõiked 1 ja 2.

⁹⁴ See näib siiski olevat nii otsuse eelnõu põhjendustes 99 ja 100.

või puudub.⁹⁵ „Kategorialuba“ erineb „üksikloast“ ja sellega jäetakse 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahvi 226B lõike 6 punkti a kohaselt tegelikult kohaldamata üksikloa kohtu heakskiidu nõue, kui selline luba on seotud andmestikuga, mis kuulub kategorialoa alla, sest õigusvolinik on juba teinud otsuse ja selle heaks kiitnud, et mis tahes andmestik, mis kuulub kategorialoa kirjelduse alla, on tõepoolest andmestik, mille suhtes kohaldataks paragrahvi 226 A.

108. Kuigi need muudatused puudutavad suurte isikuandmekogumite säilitamist ja uurimist, mitte nende algset pealtkuulamist või kogumist, soovib EAKN rõhutada, kui oluliseks peab Euroopa Inimõiguste Kohus isikuandmete massilise töötlemise kontekstis eelnevat sõltumatut luba. Kohus otsustas, et „selleks et minimeerida massilise pealtkuulamise võimu kuritarvitamise riski, [...] tuleb protsessi suhtes kohaldada läbivaid kaitsemeetmeid, mis tähendab, et riigisisel tasandil tuleks igas etapis hinnata võetavate meetmete vajalikkust ja proportsionaalsust; et massilise pealtkuulamise korral tuleks algusest peale nõuda sõltumatut luba, kui määratletakse toimingu eesmärk ja ulatus; ning toimingu suhtes tuleks kohaldada järelevalvet ja sõltumatut tagantjärele läbivaatamist.“⁹⁶ Seda silmas pidades ja tuginedes tervikkäsitlusele, võttes piisavuse hindamisel arvesse kõiki juhtumi asjaolusid, leiab EAKN, et suurte isikuandmekogumite säilitamiseks ja läbivaatamiseks peaks olema vähemalt sõltumatu asutuse eelnev luba või süstemaatiline sõltumatu läbivaatamine kohtu või samaväärse organi, st sellise sõltumatu asutuse poolt, kes võib teha siduvaid otsuseid.
109. Võttes arvesse ülejäänud vajalikke selgitusi, nõuab EAKN tungivalt, et komisjon uuriks täiendavalt 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seaduse mõisteid „üksikload“ ja „kategoriaload“. Lisaks kutsub EAKN komisjoni üles hoolikalt jälgima, kuidas tegelikult rakendatakse mõistet „eraelu puutumatus“ seotud mõistlik ootus on väike või puudub“. Kuigi 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahvis 226A on sätestatud mitu sellise järelduse kriteeriumi, peab EAKN oluliseks nende kohaldamist jälgida, sest neid võidakse tõlgendada laialt.⁹⁷

4.2.3. JÄRELEVALVE JA ÕIGUSKAITSE

110. Nagu märgiti otsuse eelnõus ja varem analüüsitud arvamuses 14/2021, on uurimisvolituste volinikul (IPC) ja tema bürool (IPCO) keskne roll Ühendkuningriigi luureasutuste uurimisvolituste kasutamise järelevalves. Lisaks on uurimisvolituste kohus (IPT) kohtuorgan, kes on pädev pakkuma asjaomast õiguskaitset. Nagu on juba märgitud punktis 3.1.5 õiguskaitse valdkonna järelevalve kohta, on 2024. aasta uurimisvolituste muutmise seaduses tehtud ainult piiratud muudatusi, eelkõige uurimisvolituste asevolinike ametikoha loomise kaudu. Seega jäävad EAKN arvamuses 14/2021 esitatud märkused täielikult kehtima⁹⁸.
111. EAKN märgib positiivselt IPCO läbipaistvat aastaaruandlust, sealhulgas üksikasjaliku statistika kättesaadavust aastate 2019–2023 kohta, sealhulgas ulatuslike volituste kasutamise kohta Ühendkuningriigi luureringkondade poolt ning suunamisotsuste ja sihipäraste lubade kohta andmete saamiseks vastavalt Ühendkuningriigi ja USA vahelisele andmetele juurdepääsu lepingule. EAKN võtab konkreetselt teadmiseks ka IPCO järelevalvetegevuse andmete massjälgimise üle valitsusside peakorteri (GCHQ) poolt, mida komisjon rõhutas otsuse eelnõu põhjenduses 102. Sellega seoses

⁹⁵ 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahvi 226BB lõikes 1 on sätestatud, et üksikloa või kategorialoa andmise otsuse heakskiitmise otsustamisel peab kohtuvolinik läbi vaatama loa andnud isiku järeldused, et kontrollida, kas paragrahvi 226A kohaldatakse loas kirjeldatud suure isikuandmekogumi suhtes või kas paragrahvi 226A kohaldatakse kõigi andmetike suhtes, mis kuuluvad loas kirjeldatud andmekogumite kategooriasse.

⁹⁶ Euroopa Inimõiguste Kohus, Big Brother Watch jt vs. Ühendkuningriik, 25. mai 2021, punkt 350.

⁹⁷ 2016. aasta uurimisvolituste seaduse paragrahvis 226A viidatakse näiteks andmete laadile, andmete avalikustamise ulatusele ja andmete üldtuntuse määrale.

⁹⁸ Vt arvamuse 14/2021 punktid 200–215.

kutsub EAKN komisjoni üles jätkama järelevalvesüsteemi tõhususe tähelepanelikku jälgimist selles valdkonnas, eelkõige seoses massilise pealtkuulamise taotluste proportsionaalsusega⁹⁹.

112. Lisaks märgib EAKN, et uurimisvolituste kohus on avaldanud ka avaliku aruande oma tegevuse ja kohtupraktika kohta aastatel 2021–2023¹⁰⁰. Aruandes tuuakse muu hulgas esile olulised ja asjakohased arengud, näiteks Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus kohtuasjas Wieder ja Guarnieri vs. Ühendkuningriik, milles on otsustatud, et üksikisikud kõikjal maailmas saavad esitada kaebuse uurimisvolituste kohtule Ühendkuningriigi ametiasutuse käitumise peale, mis toimus Ühendkuningriigis. EAKN kutsub komisjoni seepärast üles lisama oma hinnangusse ja otsuse eelnõu tulevastesse läbivaatamistesse ka uurimisvolituste kohtu tegevuse.

5. OTSUSE EELNÕU LÄBIVAATAMINE, KESTUS JA UUENDAMINE

113. EAKN märgib, et lõplikku kaitse piisavuse otsust kohaldataks kuus aastat, kuni 27. detsembrini 2031. Seega oleks see jätkuvalt ainus kolmas riik, kelle kaitse piisavuse otsusel on aegumisklausel, mis on kombineeritud IKÜMi artikli 45 lõikes 3 sätestatud kohustusliku korrapärase läbivaatamisega. EAKN mõistab, et Ühendkuningriigi uus õigusraamistik väärib erilist tähelepanu, ning kutsub komisjoni üles hoolikalt jälgima andmete kasutamise ja juurdepääsu seaduse rakendamist, sealhulgas käesolevas arvamuses esile tõstetud prioriteetseid valdkondi, ning kõiki muid seonduvaid asjakohaseid arenguid Ühendkuningriigis.
114. EAKN väljendab heameelt, et otsuse eelnõu põhjenduses 68 viidatakse EAKNi (ja kodanikuühiskonna rühmade) rollile perioodilise läbivaatamise mehhanismis kooskõlas EAKNi soovitusena 01/2021¹⁰¹. Seoses EAKNi ja selle esindajate tegeliku kaasamisega tulevaste korrapärase läbivaatamise ettevalmistamisse ja läbiviimisse kordab EAKN, et kõiki asjakohaseid dokumente, sealhulgas kirjavahetust, tuleks EAKNiga kirjalikult jagada piisavalt vara enne läbivaatamist.
115. Tuginedes komisjoni esitatud lisaselgitustele põhjenduse 113 kohta, mõistab EAKN, et eesmärk on teha läbivaatamine selle nelja aasta lõpus, mille alusel koostab komisjon avaliku aruande¹⁰². See läbivaatamine aitab komisjoni teavitada sellest, kas nad algatavad hiljemalt kuus kuud enne otsuse eelnõu lõppu menetluse otsuse eelnõu kestuse pikendamiseks¹⁰³.
116. EAKN tervitab seda kavatsust ja märgib, et läbivaatamisel on muu eesmärk kui aegumisklauslil ja sellel on oluline roll õigusraamistiku järelevalves. Seetõttu eeldab EAKN, et läbivaatamine toimub nelja aasta pärast, ja julgustab komisjoni seda tegema õigel ajal.
117. EAKN on seisukohal, et tulevasel läbivaatamisel võetakse arvesse komisjoni rakendusotsuses (EL) 2021/1772 kirjeldatud elemente ning otsuse peatamist ja kehtetuks tunnistamist käsitlevad põhjendused kehtivad endiselt¹⁰⁴. Õiguskindluse huvides usub EAKN, et selline selgitus võiks olla lõplikus kaitse piisavuse otsuses.

⁹⁹ Lisateave on uurimisvolituste voliniku 2023. aasta aruandes, mis on avaldatud järgmisel lingil: https://ipco-wpmedia-prod-s3.s3.eu-west-2.amazonaws.com/E03270100-HC_603-IPCO-Annual-Report-2023-Web_Accessible.pdf, lk 31, punkt 6.41.

¹⁰⁰ <https://investigatorypowertribunal.org.uk/wp-content/uploads/2024/11/Investigatory-Powers-Tribunal-Report-2024.pdf>

¹⁰¹ Vt EAKNi soovitus 01/2021 põhjendus 19.

¹⁰² Vt otsuse eelnõu põhjendus 110.

¹⁰³ Vt otsuse eelnõu põhjendus 113.

¹⁰⁴ Vt komisjoni rakendusotsuse (EL) 2021/1173 põhjendused 168–171.

Euroopa Andmekaitsekoogu nimel
eesistuja

(Anu Talus)